
Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe probation rules - Commentary

Unofficial translation into Finnish

Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur les règles du Conseil de l'Europe relatives à la probation - Commentaire

Traduction non-officielle en finlandais

Selitysoisa ministerikomitean suositukseen jäsenvaltioille Euroopan neuvoston yhdyskuntaseuraamustyötä koskevista säännöistä

© Council of Europe, original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe, versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Ministereiden sijaiset Ministerineuvoston asiakirjat

CM(2009)187 lisäys 3

Epävirallinen käännös

1075. kokous, 20. tammikuuta 2010

10 Oikeudelliset kysymykset

10.3 Rikosongelmia käsittelevä Euroopan neuvoston komitea (CDPC) –

d. Selitysosa ministerikomitean suositukseen CM/Rec (2010) 1 jäsenvaltioille Euroopan neuvoston yhdyskuntaseuraamustyötä koskevista säännöistä

Rikosopillisen yhteistyön neuvosto (Council for Penological Co-operation, PC-CP)¹ otti rikosongelmia käsittelevän Euroopan neuvoston komitean (CDPC) hyväksymän tilapäisen toimeksiantonsa mukaisesti kantaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisten rakenteeseen, rooliin ja paikkaan Euroopan oikeusjärjestelmissä. PC-CP oli sitä mieltä, että "yhdyskuntaseuraamustyö"-termi tulisi määritellä mahdollisimman väljästi kattamaan ne monet eri tahot, jotka panevat toimeen yhdyskuntaseuraamuksia sellaisina kuin ne määrittellään suosituksessa nro R(92) 16 Euroopan yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden säännöistä ja joiden tehtäviin saattaa kuulua myös muita toimintoja ja vastuita. PC-CP oli myös sitä mieltä, että nuoret rikoksenteelijät tulisi jättää tämän suosituksen sovellusalueen ulkopuolelle niin kauan kuin erityisviranomaiset toteuttavat monissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa nuoriin rikoksenteelijöihin kohdistettuja interventioita ja siksi, että heidän erityistarpeitaan käsitellään lisäksi suosituksessa Rec(2008)11 seuraamusten ja toimenpiteiden alaisiin nuoriin rikoksenteelijöihin sovellettavista Euroopan säännöistä.

Jotkin kansalliset valtuuskunnat ilmaisivat CDPC:n täysistunnossa (12.–16. lokakuuta 2009), joka hyväksyi suositusluonnoksen ja toimitti sen edelleen ministerikomitean hyväksyttäväksi, huolensa siitä, että tekstissä käytettiin shall-muotoja (*suomeksi esim. "on tehtävä"*, *käänt. huom.*) should-muotojen (*suomeksi esim. "tulisi tehdä"*, *käänt. huom.*) sijasta. Nämä valtuuskunnat olivat sitä mieltä, että jos shall-muotoja käytetään, tietyistä säännöistä tulisi pakollisia vaatimuksia, jotka olisivat monissa tapauksissa epärealistisia. Niiden mielestä näiden sääntöjen tulisi pikemminkin toimia kannustimina kuin määrätä parhaisiin käytäntöihin liittyviä standardeja, sillä tämä olisi järkevämpää ja käytännöllisempää ottaen huomioon Euroopan erilaiset yhdyskuntaseuraamustyötä koskevat käytännöt.

Tässä suhteessa tulisi huomata, että joukossa muita ministerikomitean tähän alaan liittyviä suosituksia, kuten suosituksessa nro R (92) 16 Euroopan yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden säännöistä, suosituksessa Rec(2006)2 Euroopan vankilasäännöistä, suosituksessa Rec(2006)13 tutkintavankeuden käytöstä, olosuhteista, joissa se tapahtuu, ja suojoitosten järjestämisestä väärinkäytöksiä vastaan ja suosituksessa Rec(2008)11 seuraamusten ja toimenpiteiden alaisiin nuoriin rikoksenteelijöihin sovellettavista Euroopan säännöistä käytetään "shall"-muotoa "should"-muodon sijasta. Käytäntönä oleva sääntöjen määrittely suosituksen liitteessä, kuten edellä mainituissa teksteissä on tehty, ei mitenkään muuta sääntöjen juridista luonnetta. Niiden on tarkoitus lähettää kansallisille viranomaisille vahva poliittinen viesti koskien heidän toimintalinjaansa ja käytäntöänsä tällä alalla.

Näin ollen sovittiin, että tätä vakiintunutta käytäntöä noudatetaan myös tässä suosituksessa, joka perustuu suositukseen nro R(92)16 ja on tarkoitettu luettavaksi sen kanssa, jotta jäsenvaltioita kehoitettaisiin mukauttamaan kansallinen lainsäädäntönsä ja kansalliset käytäntönsä alan eurooppalaisiin standardeihin.

¹ Puheenjohtaja: Sonja Snacken (Belgia); jäsenet: Marta Ferrer Puig (Espanja), Antanas Jatkevicius (Liettua), Irene Koeck (Itävalta), Natalia Hutorskaja (Venäjän federaatio), Roger McGarva (Yhdistynyt kuningaskunta), Pavel Stern (Tšekin tasavalta), Riccardo Turrini Vita (Italia), André Vallotton (Sveitsi); tieteelliset asiantuntijat: Robert Canton (Yhdistynyt kuningaskunta), Anton van Kalmthout (Alankomaat); tarkkailijat: Thomas Ljungquist (Euroopan komissio), Leo Tigges (CEP)
Internet: <http://www.coe.int/cm>

Osa I: Laajuus, soveltaminen, määritelmät ja peruseriaatteet

Laajuus ja soveltaminen

Vaikka *yhdyskuntaseuraamustyötä* ei ole helppo määritellä yksinkertaisesti tai tarkasti, se on tuttu termi, jonka laajalti ja kansainvälisesti ymmärretään viittaavan rikosentekijöiden valvontaa varten yhteisössä tehtäviin järjestelyihin sekä tästä työstä vastaaviin organisaatioihin (yhdyskuntaseuraamusviranomaisiin ja yhdyskuntaseuraamuspalveluihin). Rikosentekijöiden lakimääräinen valvonta on monissa maissa yhdyskuntaseuraamustyön pääasiallinen ominaisuus. Yhdyskuntaseuraamustyöhön liittyy myös *ehdollisuutta*: jos henkilö tekee uuden rikkomuksen tai ei noudata erikseen määriteltyjä ehtoja, hän saattaa joutua uudelleen oikeuteen rangaistavaksi. Näissä säännöissä hyväksytyt määritelmät painottaa etenkin yhdyskuntaseuraamustyön *lakimääräistä* perustaa rikosten vastaisten seuraamusten toimeenpanossa; *valvontaa*, johon kuuluu ohjausta ja tukea sekä kontrollia asianmukaisissa tapauksissa, ja kyseisen työn *tarkoitusta*, joka on sekä rikosentekijöiden sosiaalisen kiinnittymisen että yhteisön turvallisuuden tehostaminen. Säännöissä käytetään laaja-alaista *yhdyskuntaseuraamustyö*-termiä, joka kattaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisten kaikkialla Euroopassa tekemän monenlaisen työn ottaen huomioon yhdyskuntaseuraamustyöhön mantereen eri puolilla liittyvät erilaiset perinteet, instituutiot ja käytännöt sekä niissä maissa, joissa yhdyskuntaseuraamustyö on vakiintunutta, että siellä, missä uusia palveluja syntyy ja kehitetään parhaillaan.

Termi ”yhdyskuntaseuraamusviranomaiset” kattaa yhdyskuntaseuraamuspalvelut ja rikosoikeudelliset sosiaalipalvelut siitä riippumatta, onko nämä järjestetty kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla. Nämä säännöt koskevat muiden organisaatioiden toimintaa (muut valtionorganisaatiot, kansalaisjärjestöt sekä kaupalliset organisaatiot mukaan luettuina) silloin, kun ne suorittavat näissä säännöissä käsiteltäviä tehtäviä.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset määritellään tässä vastuidensa ja suorittamiensa tehtävien kannalta. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset suorittavat kaikkialla Euroopassa monenlaisia tehtäviä, jotka kuvastavat yhdyskuntaseuraamustyötä koskevan käytännön erilaisia alkuperiä ja eri kehityssuuntia eri maissa sekä niiden välisiä juridisia, sosiaalisia ja kulttuurisia eroja. Määritelmä viittaa nimenomaisesti yleisimpiin ”ydintehtäviin”. Näitä ja muita tehtäviä käsitellään yksityiskohtaisemmin jäljempänä säännöissä ja selitysosassa. Vaikka useimmat yhdyskuntaseuraamusviranomaiset perustettiin alkuun tekemään työtä rikosentekijöiden kanssa, nämä viranomaiset ovat monissa maissa saaneet vastuun myös työstä uhrien kanssa. Valtioiden yleiset velvollisuudet rikosten uhreja kohtaan määritellään ministerineuvoston suosituksessa Rec(2006)8 jäsenvaltioille uhrien auttamisesta, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on monissa maissa tärkeä osuus näiden velvollisuuksien täyttämässä.

Peruseriaatteet

1.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset työskentelevät rikosoikeusjärjestelmän osana. He toimeenpanevat tuomioistuinten ja muiden viranomaisten päätöksiä ja työskentelevät muiden tahojen kanssa vähentääkseen rikollisuutta. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset erottuvat sillä, että rikosentekijöiden kanssa työskennellessään he painottavat auttamista, ohjausta ja taivuttelua. Henkilösuhteet ovat tässä keskeisiä. Luotettavan tutkimusnäytön mukaan vahvat ammatilliset suhteet muuttavat tehokkaasti rikosentekijöiden asenteita ja käyttäytymistä. Siitäkin on näyttöä, että ihmissuhteilla olisi suurempi vaikutus kuin millään yksittäisellä menetelmällä tai tekniikalla.

Valvonta-termiin sisältyy tarvittaessa kontrollia. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset tekevät kaiken voitavansa vähentääkseen uusintarikollisuutta, ja kun apua ja tukea tarjoavat interventiot eivät riitä suojelemaan kansalaisia tai kun rikosentekijä torjuu ne, kontrollitoimenpiteet saattavat olla myös välttämättömiä ja niitä käytetään. Samalla yhdyskuntaseuraamusviranomaiset eivät koskaan **ainoastaan** valvo ja kontrolloi niissäkään olosuhteissa, joissa tarkkailu ja kontrolli saattavat olla tarpeellinen osa valvontaa. Uskoen ihmisten kykyyn muuttua yhdyskuntaseuraamustyön tavoitteena on kuntouttaa rikosentekijöitä työskentelemällä heidän kanssaan, jotta heitä voitaisiin auttaa ja rohkaista elämään lainkuuliaista elämää. Tähän liittyen rikosentekijöille luodaan mahdollisuuksia, heitä autetaan hankkimaan näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseen tarvittavia kykyjä ja motivoidaan toimimaan niin. Sosiaalinen kiinnittyminen on eräs oikeudenmukaisuuden edellytys ja yksi yhdyskuntaseuraamustyötä koskevan käytännön keskeisistä tavoitteista. Yhdyskuntaseuraamustyön sitoumus sosiaalisen kiinnittymisen edistämiseen voi osaltaan vähentää rikosten tekemistä.

2.

Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on aina huomioitava rikoksenteikijöiden ihmisoikeudet. *Vähimmäispuuttumisen* periaatetta tulisi soveltaa niin, ettei rikoksenteikijöiden oikeuksia rajoiteta enempää kuin rikoksen vakavuus ja/tai aiheutuneet riskit edellyttävät. Jos rikoksenteikijä aiheuttaa merkittäviä riskejä, jotka eivät ole suorassa yhteydessä alkuperäisen rikoksen tai tuomion vakavuuteen, näihin tulisi puuttua käyttämällä muita heidän tilanteeseensa kannalta asiaankuuluvia toimenpiteitä, kuten mielenterveydellisiä toimenpiteitä. Heidän ihmisoikeuksiaan ei tulisi vaarantaa ainoastaan heidän rikkomuskäyttäytymisensä takia. Rikoksenteikijöiden oikeuksia saatetaan joskus joutua rajoittamaan pyrittäessä vähentämään uusintarikollisuuden riskejä ja etenkin minkä tahansa vakavan vahingon riskiä. On olemassa erityisesti sellaisia olosuhteita, joiden vallitessa oikeutta *vapaaseen liikkuvuuteen* saatetaan rajoittaa ja myös *oikeutta yksityisyyteen* vähentää. Tässä säännössä hyväksytään, että rikoksenteikijöiden oikeuksia saatetaan tällä tavoin rajoittaa, mutta painotetaan, että heidän oikeuksiensa kunnioittaminen on aina tarpeen ottaa huomioon. Oikeuksia ei tulisi rajoittaa sen enempää kuin oikeutettu rankaisutarkoitus edellyttää. Rikoksenteikijöiden oikeuksien kunnioittaminen on myös eräs heidän sosiaalisen kiinnittymisensä ennakkoehto ja tukee heidän kuntoutustaan.

3.

Joillakin hallintoalueilla yhdyskuntaseuraamusviranomaiset tarjoavat palveluja suoraan rikosten uhreille. Muualla he tekevät usein yhteistyötä muiden sellaisten organisaatioiden tai henkilöiden kanssa, jotka tarjoavat uhreille tukea. Tämä sääntö vaatii yhdyskuntaseuraamusviranomaisia suojelemaan tosiasiallisten ja mahdollisten uhrien ihmisoikeuksia ja huomioimaan heidän etunsa kaikessa työssään. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisien vastuut uhreja kohtaan määritellään näiden sääntöjen osassa VI.

4.

Tässä vakiintuneessa **syrijimättömyys**periaatteessa todetaan, että yhdyskuntaseuraamuspalvelut suunnitellaan ja tarjotaan usein vastaamaan palvelujen käyttäjien enemmistön olosuhteita. Ei kuitenkaan tule olettaa, että samat palvelut soveltuvat kaikille. Esimerkiksi valvontajärjestelyt, joiden ajatellaan sopivan miehille, eivät ehkä sovellu aina naisille. Epäreilu syrjintä saattaa perustua myös muihin seikkoihin kuten sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoliseen suuntautumiseen, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan. Koska syrjintä voi usein olla epäsuoraa tai jopa tahatonta, toimijoiden tulisi ajoittain tarkastella aktiivisesti toimintalinjojaan ja käytäntöjään varmistaakseen, ettei niistä aiheudu syrjiviä seurauksia. Kaikkien uusien toimintalinjojen tai käytäntöjen tulisi rutiininomaisesti käydä läpi vastaavanlainen "tasa-arvon arviointi". Lisäksi ei ole hyväksyttävää eikä oikeudenmukaista liioitella eroavaisuuksia ja olettaa, että (esimerkiksi) kaikilla etnisillä vähemmistöryhmillä on samat tarpeet ja että kyseiset ryhmät ovat välttämättä erilaisia kuin enemmistö. Koska **jokaisella** on sukupuolensa, rotunsa, ihonväriinsä, kielensä jne., ihmisten kohtelu johonkin ryhmään kuulumisen perusteella voi usein johtaa epäreiluun syrjintään. Jotta voitaisiin varmistaa, että jokaista kohdellaan asianmukaisesti ja tasa-arvoisesti, **yksilölliset** olosuhteet ja tarpeet on täysin huomioitava palveluissa.

5.

Tämä on peruseriaatteen n:o 2 eräs erityissovellus. Tuomioistuimen päätöksessä tulisi määritellä, millainen oikeuksien rajoittaminen on missäkin tapauksessa asianmukaista (*tuomioistuin*-termi koskee tässä asiayhteydessä myös syyttäväviranomaista, joka erällä hallintoalueilla määrittelee yhdyskuntaseuraamustyön osallistumisen luonteen ja tason etenkin silloin, kun tällainen osallistuminen on pikemminkin toimenpiteen kuin seuraamuksen muotoinen).

Oikeuksia voidaan rajoittaa rangaistuksena rikoksista ja/tai kansalaisten suojelemiseksi. Kun oikeuksia rajoitetaan kansalaisten suojelemiseksi tulevilta rikoksilta, rikoksenteikijöiden aiheuttamien riskien kunnollista ja tarkkaa arviointia on käytettävä ohjenuorana ja parhaita käytettävissä olevia arviointimenetelmiä hyödynnettävä (katso sääntö 66 ja sen selitys). Yhdyskuntaseuraamusviranomaisen ei tuomioistuimen päätöstä täytäntöön pannaessa saa rajoittaa rikoksenteikijöiden oikeuksia enempää kuin laillisesti määrättävien seuraamusten tarpeelliset vaikutukset edellyttävät.

Joissakin maissa muutkin viranomaiset, esimerkiksi vankilaviranomaiset, saattavat tehdä päätöksiä. Tällaisista hallinnollisista päätöksistä tulisi voida olla mahdollista valittaa tuomioistuimeen.

6.

Aina kun rikoksenteikijältä edellytetään virallista suostumusta yhdyskuntaseuraamukseen liittyviin toimiin, yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on varmistettava, että rikoksenteikijä ymmärtää oikeutensa ja suostumisen (tai kieltäytymisen) kaikki seuraukset. Tämä on tehtävä rikoksenteikijälle selväksi ja on huolehdittava siitä, että hän ymmärtää sen. Silloinkin kun suostumusta ei virallisesti edellytetä, yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulee tehdä kaikki voitavansa varmistaakseen, että rikoksenteikijä ymmärtää kaikki häntä koskevat päätökset ja mahdollisuuksien rajoissa suostuu niihin. Vaikka yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan velvollisuus estää rikollisuutta vaatii heitä toisinaan ryhtymään rikoksenteikijöiden toiveiden vastaisiin toimenpiteisiin, tämä on selitettävä rikoksenteikijöille ja heiltä on pyrittävä saamaan hyväksyntä päätöksen oikeutukselle. Tämä lähestymistapa on eettinen periaate, ja lisäksi se lisää yhteistyön todennäköisyyttä.

7.

Vaikka yhdyskuntaseuraamustyön aloittamista ennen syyllisyyden lopullista näyttämistä toteen on joillakin hallintoalueilla rajoitettu, toisten hallintoalueiden oikeusviranomaiset voivat ohjeistaa yhdyskuntaseuraamusviranomaista osallistumaan *ennen* syytteen nostamista ja oikeudenkäyntiä tai *niiden sijasta*. Tässä periaatteessa todetaan, että vastaajien on oletettava olevan syyttömiä, ja siksi minkä tahansa yhdyskuntaseuraamusintervention on kyseisissä olosuhteissa perustuttava heidän tietoiseen suostumukseen. Tällaista suostumusta ei tule katsoa syyllisyyden myöntämiseksi. Tässä säännössä "interventio" ei sisällä tietojen antamista oikeusviranomaisille, kuten lausunnon laatimista.

8.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on monia velvollisuuksia, ja he osallistuvat etenkin oikeuden päätösten toimeenpanoon, kansalaisten suojelemiseen ja rikoksenteikijöiden valvontaan. Suurella osalla ellei peräti kaikella heidän työllään on näin ollen merkittäviä ihmisoikeudellisia seuraamuksia. Näiden viranomaisten vastuilla ja tehtävillä on siksi oltava vakaa juridinen perusta, jolle heidän arvovaltansa ja vastuullisuutensa pohjautuu.

9.

Joillakin hallintoalueilla yhdyskuntaseuraamustyöhön liittyviä tehtäviä hoitavat muut toimijat, mm. muut julkiset viranomaiset tai riippumattomat avustus- tai kansalaisjärjestöt. Myös kaupalliset yritykset osallistuvat toisinaan tällaiseen työhön. Tämä periaate vahvistaa, että siitä riippumatta, miten palveluja järjestetään, hallitus tai julkinen viranomainen on edelleen vastuussa sen varmistamisesta, että ne järjestetään asiaankuuluvasti ja näiden sääntöjen mukaisesti. Näin ollen julkiset viranomaiset voivat antaa työn tehtäväksi muille organisaatioille ja henkilöille, mutta tarkastelua ja vastuuvastuuta varten on oltava vankat ja asianmukaiset järjestelmät, jotta julkisten viranomaisten olisi mahdollista täyttää laadun ja standardien varmistamista koskevat vastuunsa.

10.

Tämä periaate vahvistaa, että yhdyskuntaseuraamustyö tulisi tunnustaa yhdeksi oikeudenmukaisen ja humanin rikosoikeusjärjestelmän avainelementeistä. Tällainen työ edellyttää huomattavaa tietoa ja osaamista, ja sen on saatava status, jossa sen arvo ja toimijoiden asiantuntemus tunnustetaan. Selvää on myös, että toimijoilla tulee olla riittävät resurssit vastuunsa hoitamiseen. Aivan kuten vankilat ovat monessa maassa liian täynnä, mikä vaarantaa vankien oikeuksia ja rajoittaa mahdollisuutta rakentavaan työskentelyyn, myös yhdyskuntaseuraamustyö saattaa tällä tavoin "ruuhkautua", ja tämä haittaa sen mahdollisuuksia suojella kansalaisia ja tehdä töitä rikoksenteikijöiden menestyksekkään kuntoutuksen puolesta.

11.

Päätävien viranomaisten tulisi tunnustaa yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tietämys ja osaaminen, joista voi olla heille apua oikeudenmukaisten ja tehokkaiden päätösten tekemisessä, ja arvostaa niitä. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta voi tarjota tietoa ja mielipiteitä rikosten syistä, uusintarikosten ja vahinkojen riskeistä, näitä riskejä vähentävistä mahdollisista interventioista ja yleisesti eri päätösten erillisistä seuraamuksista yksittäistapauksissa. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta voi etenkin antaa neuvoja siitä, miten rikoksenteikijä soveltuu yhteisön valvottavaksi ja miten todennäköisesti hän noudattaa yhteisön valvontaa. Vaikka säännössä 11 edellytetäänkin, että päättävät viranomaiset kunnioittavat yhdyskuntaseuraamusviranomaisten asiantuntemusta ja kokemusta ja tarkastelevat näiden tarjoamia neuvoja huolellisesti, tätä sääntöä ei millään muotoa tulisi tulkita suositukseksi puuttua oikeusviranomaisten

riippumattomuuteen, sillä nämä viranomaiset yksin päättävät, käyttävätkö he näitä neuvoja ja missä määrin he käyttävät niitä.

Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta voi monilla hallintoalueilla myös raportoida toimivaltaisille viranomaisille työnsä edistymisestä ja voi joidenkin olosuhteiden vallitessa pyytää näiltä viranomaisilta lisäohjausta tai lisäohjeita.

12.

Sääntö 1 vahvistaa sosiaalisen kiinnittymisen olevan yksi yhdyskuntaseuraamustyön käytäntöä ohjaava periaate. Tässä säännössä todetaan, että jos rikoksenteelijät on tarkoitus saada kiinnittymään sosiaalisesti, yhdyskuntaseuraamustyötä on tehtävä läheisessä yhteistyössä monenlaisten muiden toimijoiden kanssa. Organisaatiot saattavat tarvita yhdyskuntaseuraamusviranomaisten neuvoja avukseen varmistaakseen, että heidän palvelunsa ovat helposti ja oikeudenmukaisesti rikoksenteelijöiden käytettävissä.

Useiden rikoksenteelijöiden monitahoiset tarpeet edellyttävät myös koordinoitua työtä, jonka eri osa-alueet täydentävät toisiaan. Eri alojen osaaminen ja eri näkökulmat ovat välttämätön osa rikoksenteelijöiden kanssa yhteisössä tehtävää työtä ja julkisen turvallisuuden edistämistä.

13.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi tarkastella työtään suhteessa maansa kansallisessa lainsäädännössä määriteltyihin periaatteisiin ja standardeihin. Tätä voidaan myös pitää yhtenä sosiaalisen kiinnittymisen näkökohtana – keinona varmistaa, että rikoksenteelijöiden oikeudet säilytetään niin suuressa määrin kuin on rangaistuksen ja yhteisön turvallisuuden mukaista. Kansainvälinen yhteisö laatii Euroopan neuvoston kautta ihmisoikeuksiin perustuvat standardit, joiden ansiosta maiden on mahdollista verrata omia käytäntöjään muiden maiden käytäntöihin ja käyttää tätä vertailua tarkastusmenetelmänä suhteettomia tai muulla tavoin epäeettisiä interventioita vastaan. Suosituksen nro R (97) 12 *seuraamusten ja toimenpiteiden toimeenpanossa osallisena olevasta henkilökunnasta* liitteessä II esitetään monia näistä eettisistä standardeista.

14.

Tämän voi nähdä yhtenä vastuuvollisuuteen liittyvänä näkökantana. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on oltava vastuuvollisia sekä julkisille viranomaisille että tarjoamiensa palvelujen käyttäjille. Viranomaisen oikeutuksen kannalta on olennaista, että viranomaisen tulisi tällä tavoin huomioida ne ihmiset, joihin sen päätökset ja käytännöt ovat vaikuttaneet. Palvelujen käyttäjille tulisi tiedottaa siitä, miten valitetaan, ja käyttöön tulisi ottaa puolueettomia ja yksinkertaisia menettelytapoja. Tätä tarkastellaan lähemmin näiden sääntöjen osassa VII.

15.

Tämä on sääntöjen 8 ja 9 suora seuraus. Koska yhdyskuntaseuraamustyötä koskevien käytäntöjen on perustuttava lakiin, asianmukaisen vastuuvollisuuden varmistamiseksi on oltava riittäviä tarkastus- ja valvontajärjestelmiä. Näin viranomaiset ja kansalaiset voivat luottaa siihen, että yhdyskuntaseuraamustyötä harjoitetaan niin kuin pitäisi. Tämä sääntö viittaa myös riippumattomaan valvontaan, sillä johtajien työtehtäviensä osana toteuttamien rutiininomaisten tarkastusten lisäksi toimijoiden on oltava avoimia riippumattomalle tarkastelulle ja tutkinnalle. Valtionhallinnon toimijoiden suorittamat läpinäkyvät tarkastukset sekä oikeusasiamiehen tai ihmisoikeuksien puolustajien toteuttama riippumaton valvonta ovat esimerkkejä keinoista, joilla tähän voidaan päästä.

On myös tärkeää, että yhdyskuntaseuraamusviranomaiset voivat tarvittaessa selvittää toimivaltaisille viranomaisille, miten he panevat päätöksiä toimeen yksittäisissä tapauksissa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi valvonnan alaisia henkilöitä koskevia ”edistymisraportteja”.

16.

Yhdyskuntaseuraamustyön parhaiden käytäntöjen tulisi perustua näyttöön. Käytäntöjä tulisi tutkia etenkin sen määrittelemiseksi, miten tehokkaasti niillä saavutetaan annetut tavoitteet. Myös toimintalinjojen ja käytäntöjen muita seurauksia, joista jotkut saattavat olla tahattomia, tulisi tutkia. Tutkimusten tulisi olla perusteellisia ja puolueettomia, ja yliopistojen ja muiden tutkimuskeskusten osallistuminen voi varmistaa puolueettomuuden ja tuoda tällaisille tutkimuksille arvovaltaa. Tutkimustulokset tulisi julkistaa, sillä on olennaista, että niitä käytetään

toimintalinjan ja käytännön kehittämiseen.

17.

Varsin usein havaitaan, että monissa maissa kansalaisilla on niukasti tietoa siitä, mitä yhdyskuntaseuraamusviranomaiset tekevät. Yhdyskuntaseuraamustyö herättää harvoin julkista huomiota samalla tavalla kuin esimerkiksi vankila. Tämä periaate kehottaa vastuullisia viranomaisia ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisia itseään puhumaan yhdyskuntaseuraamustyön puolesta – työskentelemään tiedotusvälineiden kanssa ja selittää, mihin yhdyskuntaseuraamustyössä pyritään, mitä sillä saavutetaan ja miksi se on tärkeää. Viranomaisten tulisi käyttää mielikuvitusta ja luovuutta siinä, miten he ryhtyvät tähän tehtävään voidakseen lisätä yleisön ymmärtämystä ja luottamusta yhdyskuntaseuraamustyötä kohtaan.

Osa II: Organisaatio ja henkilökunta

Organisaatio

18.

Osassa II todetaan organisaation, henkilökunnan rekrytoinnin, johtamisen ja resurssien merkitys yhdyskuntaseuraamustyön periaatteiden toteutuksessa. Ilman tätä infrastruktuuria yhdyskuntaseuraamustyö ei todennäköisesti täytä tarkoitustaan eikä osoita arvoaan. Sääntö 18 vahvistaa, että hyvin järjestetty ja riittävästi resursoitu organisaatio on tarpeen, jos yhdyskuntaseuraamustyön merkitys ja arvo on tarkoitus tunnustaa.

19.

Palveluiden järjestämistä johdetaan eri maissa eri tavoin. Toimintalinjan ja käytännön on järjestelyistä ja hallinnosta riippumatta perustuttava selkeisiin sääntöihin ja selkeään ohjeistukseen, joita tulisi tarkastella säännöllisesti ja päivittää tarvittaessa. Tällaisten ohjeiden status tulisi tehdä selväksi – esimerkiksi noudatettavien lakien ja määräysten, tulkittavien ja sovellettavien ohjeistusten sekä huomioitavien neuvojen välillä on eroja. Tämän ei tulisi estää henkilökuntaa käyttämästä tarvittaessa ammatillista harkintaansa näitä ohjeita toimeenpannessaan vaan pikemminkin kannustaa heitä siihen.

20.

Vaikka monet yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovatkin osa julkista sektoria, tässä säännössä todetaan, että monissa maissa yhdyskuntaseuraamustyön tehtävien ja palvelujen hoitamiseen ja järjestämiseen osallistuu yksityisiä toimijoita (kansalais-, avustus- ja kaupallisia järjestöjä). Aina kun palveluja annetaan toimeksi tällä tavoin, julkisten viranomaisten on varmistettava, että niistä huolehtii sopiva organisaatio. Toimeksiannon yhteydessä tulisi tutkia kyseisen organisaation vakaus ja nuhteettomuus, ja menettelytavat on laadittava riittävän tarkkailun ja vastuullisuuden varmistamiseksi. Palvelujen järjestämistä koskevien standardien on oltava – ja on voitava nähdä, että ne ovat – yhtä korkeat sekä yksityisellä/riippumattomalla että julkisella sektorilla.

Henkilökunta

21.

Tämä sääntö suosittaa, että yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi olla sellaisessa asemassa ja saada sellaista arvostusta, jotka kuvastavat heidän työnsä arvoa sekä heidän taitojaan ja tietämystään. Aivan kuten yhdyskuntaseuraamusviranomaisten työtä yleensäkin (katso säännön 10 selitys) ymmärretään huonosti, muilla ammattilaisilla ja kansalaisilla on usein vajavainen käsitys yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan erityisestä asiantuntemuksesta. Kunnollinen johto, riittävä resursointi, perusteelliset henkilökunnan valintamenettelyt, korkeatasoinen ammattikoulutus sekä henkilökunnan pätevyuden ja aseman mukainen palkka ovat kaikki tarpeen, jotta yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ja niiden henkilökunta saisivat asianmukaisen aseman ja asianmukaista luottamusta ja arvostusta.

On pantava merkille, että modernit yhdyskuntaseuraamuspalvelut työllistävät erittäin monenlaista henkilökuntaa – mm. eri palvelujen järjestämisestä vastaavia työntekijöitä, johtajia sekä tuki- ja hallintotyöntekijöitä – ja että nämä säännöt koskevat heitä kaikkia.

22.

Rekrytoinnin ja valinnan on oltava reilua ja perusteellista, ja siinä on kaikin muin tavoin noudatettava hyvän työllistämiskäytännön periaatteita. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi tehdä mahdollisimman selväksi, mitä kykyjä ja ominaisuuksia edellytetään, ja näitä tulisi testata valintaprosessissa. Älyllisten kykyjen ja asianmukaisen koulutustason lisäksi valintamenettelyissä tulisi testata henkilökohtaisia ominaisuuksia, mm. rehellisyyttä, henkilökohtaista nuhteettomuutta, humaanitutta, kärsivällisyyttä ja suvaitsevaisuutta. Menettelyissä tulisi testata hakijoiden kykyä hyödyntää perehdytyskoulutustaan ja -tietojaan heiltä edellytettävän työn tekemisessä.

Rekrytoinnissa ja valinnassa tulisi noudattaa parhaita yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteita. Yhtäläisten mahdollisuuksien ei tulisi jäädä kiintiöiden määrittämiseen. Aina, kun tiettyjen ryhmien havaitaan olevan aliedustettuina työntekijöiden keskuudessa, toimijoiden tulisi yrittää selvittää, miksi näin on, ja ryhtyä toimenpiteisiin poistaakseen työnhakua jarruttavat tai nimityksiä estävät tekijät, jotta kaikilla ryhmillä olisi tasapuolinen mahdollisuus työllistyä. Tämä edellyttää hakemusten ja nimitysten jonkinasteista valvontaa sekä syiden tarkastelua, jos toimijan palveluksesta lähtee henkilökuntaa. Työntekijöiden tulisi ilmentää palvelemissaan yhteisön luonnetta ja osaltaan edistää toimijan pätevyyttä. Toimijoiden tulisi myöntää erilaisista ihmisistä koostuvan henkilökuntaryhmän arvot ja vahvuus.

Koska usko aiempien rikosentekijöiden henkilökohtaisen muutoksen mahdollisuuteen ja heidän sosiaalisen kiinnittymisensä merkitykseen on eräs yhdyskuntaseuraamustyötä määrittävä arvo, aiemman tuomion tai rikosrekisterin ei tulisi automaattisesti estää hakijoiden tulemistä nimitetyiksi. Entiset rikosentekijät voivatkin tarjota ainutlaatuisen panoksen yhdyskuntaseuraamustyöhön niiden omien kokemustensa ansiosta, joita heillä on rikoksista, irtautumisesta (rikosten tekemisen pysyvästä lopettamisesta) ja rikosoikeusprosesseista. Nimityksestä päätettäessä on huomioitava (a) rikoksen (rikosten) luonne ja vakavuus, (b) rikoksesta (rikoksista) kulunut aika ja (c) hakijan asennoituminen rikosrekisteriinsä.

23.

Henkilökunnan eri jäsenillä on yhdyskuntaseuraamustyössä eri roolit, ja siksi tarvittaisiin erilaisia koulutustasoja. Henkilökunnan kaikille jäsenille tulisi uriensa eri vaiheissa tarjota pääsy koulutukseen, jotta voidaan varmistaa tarjottavan palvelun paras laatu. Koulutus tulisi yhdistää heidän tehtäviinsä ja vastuihinsa, ja sen tulisi hyödyttää heidän ammatillista kehitystään.

24.

Perehdytyskoulutuksen sisällön on perustuttava työn tekemisessä tarvittavien taitojen, tietojen ja arvojen selkeään ymmärtämiseen. Koska viranomaisen palveluksessa tarvitaan eri rooleja ja erilaista asiantuntemusta, koko henkilökunnalla on oltava roolinsa mukaiset koulutusmahdollisuudet. Osallistuminen koulutustapahtumiin tai täydennyskoulutus eivät riitä, vaikka ne ovatkin usein arvokkaita; henkilökunnan jäseniä on arvioitava sen määrittelemiseksi, ovatko he saavuttaneet edellytettävät standardit. On myös tärkeää, että henkilökunta saa pätevyudet, jotka vahvistavat saavutetun osaamistason. Koska yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta tavoittelee asianmukaista ammatillista asemaa, nämä pätevyudet tulisi alistaa riippumattomille ulkoisille tarkastusprosesseille niiden laadun takaamiseksi ja tunnustaa myös yhdyskuntaseuraamustyösektorin ulkopuolella.

25.

Perehdytyskoulutuksen tulisi valmentaa henkilökuntaa työskentelemään luotettavasti uudessa ammatillisessa roolissaan. Täydennyskoulutuksen tulisi myös olla koko henkilökunnan saatavilla. Tämä on tarpeen uusien lakien, toimintalinjojen, käytäntöjen ja muiden merkityksellisten muutosten huomioimiseksi. Samalla tulisi tarjota koulutusta, joka mahdollistaisi henkilökunnan siirtymisen uusiin rooleihin sen mukaan kuin toimija sitä saattaa edellyttää ja joka edistäisi heidän omaa jatkuvaa ammatillista kehittymistä.

26.

Yhdyskuntaseuraamustyöhön kuuluu arvioiden ja päätösten tekoa. Vaikka laki ja toimijan toimintalinja sääntelevätkin henkilökunnan toimintaa, henkilökuntaa on koulutettava ja kannustettava käyttämään ammatillista harkintaansa pätevien päätösten tekemisessä samalla kun huomioidaan vastuullisuuden tarve.

27.

Tämä sääntö koskee niiden rikosentekijöiden muodostamaa erityistapausta, jotka tekevät tietyn tyyppisiä rikoksia (esimerkiksi seksuaali- ja väkivaltarikoksia) ja/tai joiden rikoskäyttäytymiseen liittyy jatkuvia vaikeuksia (esimerkiksi huumeiden tai alkoholin väärinkäyttöä tai mielenterveysongelmia). Toimijat voivat antaa asiantuntijarooleja niille henkilökunnan jäsenille, jotka työskentelevät tällaisten erityistapausten parissa. Tällaiset asiantuntijaroolit vaativat erityisosaamista ja erityistietoja, ja toimijoiden on varmistettava, että henkilökunta saa asianmukaisen koulutuksen.

Se, missä määrin työtä siirretään toimijan erikoistuneille ryhmille, vaihtelee eri maissa. Silloinkin, kun asiantuntijajyksikköjä on olemassa, koko henkilökunnalla tulisi olla riittävästi tietoa yksittäisten rikosentekijöiden tarpeista voidakseen arvioida rikosentekijöitä, ohjata heitä eteenpäin ja tehdä tehokasta yhteistyötä näiden asiantuntijajyksikköiden kanssa.

28.

Tämä sääntö on läheisessä yhteydessä säännön 4 sisältämään peruseriaatteeseen ja tässä säännössä todetaan, että koulutuksessa on kiinnitettävä huomiota monimuotoisuuteen ja yksilöllistämiseen. Pehdytyskoulutuksen tulisi valmistaa kaikkia henkilökunnan jäseniä työskentelemään erilaisten rikosentekijöiden kanssa ja ottamaan huomioon kaikki yksittäisten rikosentekijöiden tai uhrien kanssa työskentelyssä tarvittavat erityistaidot. Esimerkiksi tehokas työskentely nuorten kanssa saattaa edellyttää melko toisenlaisia taitoja kuin työskentely aikuisten kanssa. Naisilla voi myös olla erityistarpeita. Tutkimusten mukaan esimerkiksi naispuoliset rikosentekijät ovat miespuolisia useammin joutuneet menneisyydessä uhreiksi. Heillä voi myös olla vastuu lastensa hoitamisesta. Tällaiset seikat – jotka tietenkin saattavat koskea myös joitakin miehiä – vaikuttavat todennäköisesti valvontatapaan. Koulutuksen tulisi lisätä henkilökunnan jäsenten tietoisuutta tällaisista mahdollisuuksista ja niiden käytön seurauksista.

Myös uhrit reagoivat heitä vastaan tehtyihin rikoksiin monin eri tavoin, ja yhdyskuntaseuraamusalan henkilökuntaa on koulutettava ottamaan tämä kokonaisuudessaan huomioon työskennellessään uhrien kanssa ja täyttämään vastuunsa sen mukaisesti.

Etenkin ulkomaan kansalaisten asema tulisi mainita, sillä heiltä evätään usein palveluja, jotka ovat oman maan kansalaisten käytettävissä. Joissakin tapauksissa heidät voivat esimerkiksi joutua karkotetuksi. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta saattaa joutua tekemään yhteistyötä näiden kansalaisten kotimaan kanssa, ja tällainen työ edellyttää usein erityistä ja eriytynyttä tietämystä ja taitoa. Tätä käsitellään tarkemmin säännöissä 63–65 ja niiden selityksissä.

Pehdytyskoulutuksella tulisi yleisesti tähdätä lisäämään henkilökunnan kaikkien jäsenten tietoisuutta siitä, miten tärkeää on kunnioittaa ja arvostaa erilaisuutta ja mukauttaa työskentely palvelun käyttäjien tarpeisiin.

29.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kannalta on välttämätöntä, että henkilökuntaa on riittävästi. Jos henkilökunnan työtaakka on liian suuri, yhdyskuntaseuraamusviranomaisen ei pysty toimimaan niin kuin pitäisi. Työtaakkoja tulisi arvioida kokonaisuuksina, jolloin yksittäisiin tapauksiin liittyvät vaatimukset arvioidaan, eikä pelkästään valvottavina olevien tapausten tai valvonnan alaisten rikosentekijöiden lukumäärän perusteella. Yleinen resurssien puute haittaa organisaation suorituskykyä, ja kohtuuttomat työtaakat estävät henkilökunnan yksittäisiä jäseniä toteuttamasta parhaita käytäntöjään. Tässä säännössä huomioidaan, ettei toimijoilla ehkä ole niin paljon resursseja kuin olisi ihanteellista. Jos henkilökunnan yksittäisen jäsenen työtaakka muodostuu kohtuuttomaksi, priorisoinnin tärkeys korostuu entisestään. Säännössä todetaan, että johto vastaa strategioiden laadinnasta työmäärän hallinnoimiseksi sekä kohtuullisten ja tasapuolisten työtaakkojen jakamisesta henkilöstön jäsenille. Ellei tähän päästä resursseihin kohdistuvan paineen vuoksi, johtajien tulisi aktiivisesti osallistua henkilökunnan ohjaamiseen siinä, mitkä tehtävät on priorisoitava toisiinsa nähden.

30.

On tärkeää, että johtohenkilökunta johtaa ja opastaa. Henkilökunnan yksittäisten jäsenten ja heidän esimiestensä välillä tulisi järjestää säännöllisiä tapaamisia, jotka koskevat valvontaa / tapausten yksityiskohtaista käsittelyä. Niiden ansiosta esimiesten on myös mahdollista tarkastella, mitä organisaation tulee tehdä tukeakseen henkilökuntaa usein äärimmäisen vaativassa ja monitahoisessa työssä. Tähän sisältyy kannustusta, motivointia, ammatillista kehittämistä ja reagointia henkilökunnan huolenaiheisiin mm. tiimineuvonnan ja tapauskohtaisten kokousten muodossa. Henkilökunta pystyy toimimaan siltä odotettavien standardien mukaisesti vain, jos se saa asianmukaista tukea ja jos organisaatio on hyvin järjestetty ja hyvin

johdettu.

Aivan kuten yhdyskuntaseuraamusviranomaisen on vastuuvollinen julkisille viranomaisille (säännöt 8 ja 15), henkilökunnan yksittäisten jäsenten on vastattava toiminnastaan johtajilleen. Eräs tärkeä osa tätä on kirjata ja päivittää tietoja, jotka koskevat kanssakäymistä rikoksenteleijän kanssa sekä tapaukseen liittyviä merkittäviä tiedonantoja ja päätöksiä. Ne säilytetään osana tapausta koskevia asiakirjoja ja niitä hyödynnetään silloin, kun yhdyskuntaseuraamusviranomaisen raportoi edistymisestä oikeusviranomaiselle. Tapausta koskevien asiakirjojen on oltava tarkkoja, ajantasaisia ja esimiesten tarkastettavissa. Tapausta koskevat asiakirjat ovat valvonnan alaisia ja niitä voidaan käyttää näyttönä valituksia tutkittaessa. Näitä asioita käsitellään perusteellisemmin säännöissä 88–92 ja osassa VII sekä niiden selityksissä.

31.

Tässä säännössä todetaan, että vaikka henkilökunnan kaikilla jäsenillä on oma roolinsa eri tahojen välisessä työssä, johtajilla on erityinen vastuu näiden yhteistyökumppanuuksien luomisesta ja niiden vakaan perustan varmistamisesta. Tehokkaaseen yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa (katso sääntö 12) päästään vain, jos johto on kehittänyt selkeitä ja järkeviä eri tahojen välisiä käytänteitä (esim. sopimuksia tiedonvaihdosta ja asiakkaiden eteenpäin ohjaamista koskevista menettelyistä). Kuten säännössä 17 todetaan, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulee myös pyrkiä edistämään työnsä tuntemusta ja arvostusta, ja vaikka kaikki henkilökunnan jäsenet osallistuvat tähän, johtajien on näytettävä esimerkkiä.

32.

Joitakin kysymyksiä on asianmukaista käsitellä yksittäisissä kokouksissa (katso sääntö 30 edellä), mutta henkilökuntaryhmän kanssa neuvottelemisen on johtajien eräs kriittinen vastuualue. Ammatilliset yhdistykset, ammattiliitot ja vapaamuotoisemmat järjestelyt saattavat kaikki osaltaan edistää tehokasta yhteydenpitoa henkilökunnan ja sen johtajien välillä. Aivan kuten henkilökuntaa on kuultava työolosuhteista ja -ehdoista, henkilökunnalla on myös oltava tilaisuuksia vaikuttaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisen toimintalinjoihin muissakin suhteissa: henkilökunnalla on ainutlaatuiset mahdollisuudet tiedottaa päätöksentekijöille toimintalinjojen toteuttamisen tuloksista, ja heidän kokemuksensa muodostaa suuren osan siitä näytöstä, johon toimintalinjan ja käytännön tulisi perustua (sääntö 16).

33.

Tämä sääntö vahvistaa, että palkan ja työehtojen tulisi kuvastaa ammattikunnan asemaa (sääntö 21), kulloisellekin henkilökunnan jäsenelle uskottua erityistä tehtävä- ja vastuukokonaisuutta sekä johtajien ja asiakastyöntekijöiden asiantuntemusta. Asianmukaisen korkeiden rekrytointi- ja valintastandardien ohella palkkaus on myös tärkeä tekijä siinä, että saadaan pidettyä alalla laadukasta henkilökuntaa. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta saa edellyttämiensä korkeiden koulutusstandardien avulla ne taidot, joiden ansiosta se soveltuu työskentelemään muillakin aloilla, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on varmistettava, että palkat ja työehdot eläkejärjestelyjä myöten riittävät viranomaisten rekrytoimaan ja kouluttamaan henkilökunnan pitämiseen alalla.

34.

Tämä sääntö koskee niitä vapaaehtoisia, jotka työskentelevät yhdyskuntaseuraamusviranomaisten puolesta, eikä niitä, jotka työskentelevät rikoksenteleijöiden kanssa vapaaehtoisina itsenäisesti tai muissa organisaatioissa. Monissa maissa yhdyskuntaseuraamustyö kehittyi vapaaehtoistyöstä, ja vapaaehtoisten osallistuminen yhdyskuntaseuraamusviranomaisten työhön sekä uhrien ja rikoksenteleijöiden auttamiseen ja tukemiseen on yhä korvaamattoman arvokasta. Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminta on osoitus siitä, miten kansalaisyhteiskunta mieluummin osallistuu rikollisuuden torjuntaan kuin jättää tällaisen työn alan ammattilaisille. Vapaaehtoiset voivat ammattilaisten tavoin auttaa rikoksenteleijöitä muuttamaan elämänsä ja toimia myönteisenä roolimallina ja auttaa rikoksenteleijöitä ymmärtämään, millaista vahinkoa nämä ovat aiheuttaneet rikoksia tekemällä. He voivat myös toimia mentoreina, ystävystyä rikoksenteleijöiden kanssa ja tarjota suhteen, jota arvostetaan sitäkin enemmän, koska se ei ole yhtä muodollinen kuin rikoksenteleijän ja yhdyskuntaseuraamustyöntekijän välinen suhde. Rikoksenteleijät arvostavat usein erityisesti niiden ihmisten aikaa ja sitoutumista, jotka antavat tukeaan ja neuvojaan maksutta. Vapaaehtoiset voivat avustaa yhdyskuntaseuraamusalan henkilökuntaa monenlaisissa käytännön tehtävissä, kun tästä on sovittu kyseisen viranomaisen kanssa. Vapaaehtoiset voivat myös toimia yhdyskuntaseuraamustyön puolestapuhujina ja auttaa yhteiskuntaa ymmärtämään paremmin yhdyskuntaseuraamustyön tavoitetta.

Koska vapaaehtoiset työskentelevät yhdyskuntaseuraamusviranomaisen puolesta niiden rikoksenteleijöiden

ja/tai uhrien kanssa, joista kyseinen viranomaisena on velvollinen huolehtimaan, käytettävissä on oltava menetelmä, jolla testataan heidän henkilökohtaista soveltuvuuttaan työskennellä tässä ominaisuudessa. Tähän on sisällyttävä ainakin henkilökohtainen haastattelu henkilökunnan jäsenen kanssa ja rikosrekisterin tarkistus. Kuten työntekijöidenkin kohdalla (katso sääntö 22), aiemman rikosrekisterin ei tulisi estää ihmisiä työskentelemästä tässä roolissa. Entisten rikosentekijöiden kokemuksesta voi olla heille selvää ja korvaamattoman arvokasta apua työssä rikosentekijöiden kanssa, ja heidän nimittämisensä vapaaehtoisiksi on osoitus yhdyskuntaseuraamusviranomaisen sitoutumisesta rikollisuudesta irrottautumiseen menestyksekkään sosiaalisen kiinnittymisen avulla.

Vapaaehtoisia on tuettava riittävästi heidän tehtävässään.

Vapaaehtoisia ei tulisi normaalisti pyytää tekemään työtä, joka edellyttää palkatun henkilökunnan osaamista, tai jos se on ainoastaan keino säästää viranomaisen resursseja.

Vapaaehtoiset ovat aivan kuten yhdyskuntaseuraamusalan henkilökuntakin velvollisia suojelemaan kansalaisia, joten heidän suhteensa rikosentekijöihin ei ehkä ole täysin luottamuksellinen. (Luottamuksellisuuden ja tiedonvaihdon yleisperiaatteet esitetään säännöissä 41 ja 88–92 ja selitetään niihin liittyvissä selityksissä.) Rikosentekijöiden itsensä sekä henkilökunnan ja vapaaehtoisten on ymmärrettävä työsuhteisiin liittyvät oikeudet ja vastuut.

Osa III

Vastuu ja yhteydet muihin viranomaisiin

35.

Sääntö 35 viittaa erityiseen yhteydenpitoon ja yhteistyöhön oikeusviranomaisten kanssa yksittäisissä tapauksissa. Nämä viranomaiset ovat oikeutettuja saamaan kyseisiä tietoja, ja vain siten heidän on mahdollista luottaa yhdyskuntaseuraamustyöhön. Vaikka tämä sääntö viittaakin yksittäistapauksiin, siinä tunnustetaan myös yleisemmän yhteistyön, vuoropuhelun ja keskustelun arvo. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnalla on esimerkiksi usein hyvät mahdollisuudet tiedottaa oikeus- tai vankilaviranomaisille vankeuden erityisistä kielteisistä vaikutuksista, yhdyskuntapalvelun toteutustavasta tai tiettyjen erityisten interventio-ohjelmien arvosta. Lisäksi tuomioistuimia ja muita viranomaisia kannustetaan jakamaan asianmukaista tietoa ja osallistumaan aktiiviseen vuoropuheluun yhdyskuntaseuraamusviranomaisten kanssa.

36.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi laatia säännöllisiä raportteja, joista saa tietoa niiden työstä. Nämä raportit tulisi julkistaa ja saattaa oikeusviranomaisten, muiden rikosentekijöitä koskevia päätöksiä tekevien viranomaisten ja kansalaisten saataville. Annettavien tietojen laajuus tulisi määritellä kansallisessa laissa (katso sääntöön 8 sisältyvä peruseriaate) ammatillista luottamuksellisuutta koskevien säännösten mukaisesti. Raporttien perusteella toimivaltaisten viranomaisten ja kansalaisten tulisi olla mahdollista arvioida, miten yhdyskuntaseuraamusviranomaiset onnistuvat kokonaisuutena saavuttamaan tavoitteensa.

37.

Rikosentekijöillä on usein monimutkaisia tarpeita, jotka liittyvät heidän tekemiinsä rikoksiin. Sen sijaan, että yhdyskuntaseuraamusviranomaiset pyrkisivät luomaan tai järjestämään kaikkia palveluja nämä tarpeet täyttääkseen, niiden tulisi työskennellä yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa, joilla on tarpeellinen asiantuntemus ja tarpeelliset resurssit. Tämä ei koske ainoastaan rikosoikeuden alan ja lain täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia, vaan myös laajemman yhteiskunnan organisaatioita. Palvelujen hyvän saatavuuden mahdollistaminen on eräs sosiaalisen kiinnittymisen avaintekijä. Tämä lähestymistapa antaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisille myös mahdollisuuden keskittää resurssinsa päätehtäviinsä.

Näin ollen yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on tarpeen vaatiessa tehtävä yhteistyötä esimerkiksi sosiaalipalvelujen, rikosten uhrien tukipalvelujen, terveydenhuoltopalvelujen, yksityisyriyten, työnantajien, työllistymispalvelujen, asunto- ja koulutusviranomaisten, paikallisyhteisöjen, vapaaehtoisten sekä uskonnollisten ja avustusorganisaatioiden kanssa.

Eri viranomaisten välinen tehokas yhteistyö on erityisen tärkeää yhteisön turvallisuutta edistettäessä. Jotkut rikosentekijät aiheuttavat kansalaisille merkittäviä riskejä, ja näitä riskejä voivat tehokkaimmin hallita viranomaiset, jotka käyttävät osaamistaan ja tietojaan toisiaan täydentävästi. Esimerkkeinä tällaisesta

yhteistyöstä mainittakoon mm. koordinoitua kansalaisten suojaamiseksi tarkoitettujen virastojen väliset järjestelyt ja projektit, jotka liittyvät työhön rikolliseen elämäntapaan juuttuneiden paljon rikoksia tekevien henkilöiden kanssa. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ja poliisi tekevät usein aloitteen näiden järjestelyjen toimeenpanossa, mutta niiden on tarpeen käyttää myös muiden viranomaisten osaamista ja resursseja.

Tiedonvaihto on keskeinen osa tehokasta kumppanuustoimintaa. Yksityisyys- ja luottamuksellisuusperiaatteiden rajoissa, joita monissa maissa säädellään laeilla, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi olla halukkaita antamaan ja saamaan tietoa yhteistyön hengessä muiden virastojen ja toimijoiden kanssa. Tällainen tiedonvaihto on arvokasta sekä yksittäisissä tapauksissa että yleensä ja auttaa vaikuttamaan toimintalinjoihin ja käytäntöihin. (Katso myös sääntö 41.)

38.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on kannustettava ja tuettava yhteisössä toimivia viranomaisia ja palveluntuottajia kantamaan niille luonnostaan lankeavaa vastuuta huolehtia rikoksentekeijöistä yhteiskunnan jäseninä. Tätä sääntöä tulisi tulkita niin, että se ei velvoita yhdyskuntaseuraamusviranomaisia rahoittamaan yksityisiä yhdistyksiä vaan se pikemminkin velvoittaa auttamaan, neuvomaan ja avustamaan yhdistyksiä niiden työssä rikoksentekeijöiden ja tarpeen mukaan rikosten uhrien kanssa.

Näillä organisaatioilla on vastuu palvelujensa järjestämisestä yhteiskunnan kaikille jäsenille, mutta ne eivät aina ole riittävästi rikoksentekeijöiden käytettävissä tai tietoisia heidän erityistarpeistaan. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset voivat antaa asiantuntijaneuvontaa siitä, miten nämä organisaatiot voivat varmistaa rikoksentekeijöiden ja entisten rikoksentekeijöiden saavan sitä palvelua, johon he ovat oikeutettuja, sekä kannustaa kyseisiä organisaatioita saattamaan palvelujaan saataville ja tekemään niistä asianmukaisia. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset voivat toimia "porttina" näihin palveluihin ohjaamalla rikoksentekeijöitä asianmukaiseen organisaatioon.

39.

Joissakin maissa vankilat ja yhdyskuntaseuraamustyö ovat saman organisaation osia. Silloinkin, kun näin ei ole, yhdyskuntaseuraamustyö edellyttää väijäämättä läheisiä työsuhteita vankeinhoidon kanssa. Joissakin maissa yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta työskentelee vankien parissa vankeuden aikana muutenkin kuin vain valmistellakseen heidän vapautumisestaan. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset vastaavat usein valvonnasta vapautumisen jälkeen, ja yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi aktiivisesti osallistua vankien vapautumisen valmisteluun ja edistää työllään heidän asettumistaan yhteiskuntaan (katso myös Euroopan vankilasääntöjen sääntö 7 ja suositus Rec(2003)22 ehdonalaisesta vapaudesta).

40.

Yhteistyötä tekevien tahojen on laadittava ja hyväksyttävä yleiset puitteet, jotta saavutetaan riittävän korkea rikoksentekeijöihin kohdistettuja interventioita koskeva standardi.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisen ja yhteistyöorganisaation välinen suhde on yleensä syytä esittää selvästi kirjallisessa muodossa. Tahot pystyvät silloin työskentelemään käytänteiden mukaisesti ja tietävät, mitä kukin osapuoli on oikeutettu odottamaan ja mitä siltä odotetaan. Kun yhdyskuntaseuraamusviranomaiset antavat jollekin toiselle organisaatiolle työtä koskevan toimeksiannon, on kyseisten viranomaisten vastuulla varmistaa, että tämä organisaatio toimii tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti. Vastuu saavutetuista tuloksista ja tarpeen mukaan käytetystä rahasta on tällaisten suhteiden vähimmäisedellytys.

41.

Säännössä 41 määrätään, että viranomaisten välisiin sopimuksiin tulisi sisällyttää kansalliseen tietosuojalainsäädäntöön perustuvia tiedonvaihtoa koskevia käytänteitä.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten ja muiden organisaatioiden ja yksityishenkilöiden välisen tiedonvaihdon periaatteiden on oltava läpinäkyviä, jotta henkilökunta ja palvelujen käyttäjät ymmärtäisivät, millaisten olosuhteiden vallitessa tietoa on välitettävä. Erityisen tärkeää on, että organisaatiot ja palvelujen käyttäjät rikoksentekeijät mukaan luettuina ovat selvillä niistä olosuhteista, joiden vallitessa tietoa vaihdetaan poliisin ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisen välillä kansalaisten suojaamiseksi, taikka lääketieteellisen tai muun ammattisalaisuuden laajuudesta. Tällöinkin yksityisyriyten, kuten sähköisen valvonnan toteutuksessa mukana olevien yritysten, on jaettava tietoa, ja tämä tulisi tehdä selväksi kaikissa yhteistyötahojen välisessä sopimuksessa.

Osa IV

Yhdyskuntaseuraamustyö

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisille voidaan kansallisesta oikeusjärjestelmä riippuen uskoa yksi tai useampia seuraavista tehtävistä:

a) tehtäviä, joihin liittyy rikoksenteijöiden valvontaa ja opastusta:

- vaihtoehdot tutkintavankeudelle;
- ehdollinen syyttämättä jättäminen;
- yhdyskuntaseuraamus itsenäisenä rangaistuksena ilman vankeustuomion langettamista;
- tuomion täytäntöönpanon lykkääminen kokonaan tai osittainen, mihin liittyy ehtoja;
- ennenaikaisen vankilasta vapautumisen muodot, joihin liittyy valvonta;
- ehdollinen armahdus;
- osa-aikainen vankeus;
- kotiaresti;
- valvottu vankiloma;
- yhdyskuntapalvelu;
- yhdyskuntaseuraamukseen liittyvät määräykset, jotka koskevat koulutusta, työllistämistä, asuinpaikkaa ja vapaa-ajantoimintaa, yhteydenpitoa tiettyjen henkilöiden kanssa, tiettyjen paikkojen välttämistä jne.;
- yhdyskuntaseuraamukseen liittyvät määräykset, jotka koskevat tulojen hallintaa ja taloudellisia velvoitteita;
- yhdyskuntaseuraamusviranomaisen valvomat hoito-ohjelmat;
- tiettyjen rikoksenteijöiden (seksuaalirikollisten, vakavien rikosten uusijoiden ja yhteiskunnalle vaarallisten rikoksenteijöiden) tehovalvonta;
- yhdyskuntaseuraamusviranomaisen suorittama vapaan liikkuvuuden rajoittaminen (sisältää valvontateknologian käytön) yhdessä muiden interventiomuotojen kanssa;
- yhdyskuntaseuraamusasiakkaille tarkoitettujen toimintakeskusten/asuntoloiden sekä puolimatkan kotien hallinnointi.

b) tehtäviä, joihin ei liity valvontaa:

- yhdyskuntaseuraamusten yleinen johtaminen ja organisointi;
- tuomiota ennen annettavat lausunnot (ehdotetaan syyttäjä- tai oikeusviranomaisille pitäisikö nostaa syyte, mitä seuraamuksia valitaan, mitä toimenpiteitä ja interventioita yhdyskuntaseuraamuspalvelu voi kussakin yksittäistapauksessa tarjota);
- lausunnot (ehdonalaislautakunnille jne.);
- varhaisvaiheen apua pidätyksen jälkeen ja poliisiin huostassa;
- vangittujen rikoksenteijöiden lomaa, vapautusta ja yhteiskuntaan asettumista valmisteleva työ (psykiatrisissa sairaaloissa, tutkintavankiloissa, vankiloissa, jne.);
- entisten vankien jälkihuolto;
- rikoksenteijän perheen kanssa tehtävä työ;
- restoratiiviset käytännöt;
- uhrien auttaminen (konfliktinratkaisu, korvaus).

Kuten edellä on esitetty, yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on monenlaisia tehtäviä eri maissa.

Tuomioistuimille ja muille päättävälle viranomaisille annettavia lausuntoja käsitellään säännöissä 42–46. *Yhdyskuntapalvelua*, joka joissakin maissa tunnetaan palkattomana työnä, käsitellään säännöissä 47–52. Yhteisön suorittamaa rikoksenteijöiden valvontaa käsitellään säännöissä 53–55. *Hoito-ohjelmien* käsitteeseen sisältyy monenlaisia suunniteltuja ja järjestelmällisiä esimerkiksi kognitiivis-behavioraalisen psykologian periaatteisiin perustuvia interventioita, kuten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat yleisohjelmat ja tietynlaisia rikollisuutta/tietynlaisia rikoksenteijöitä (esimerkiksi aggressiivisia tai väkivaltaisia rikoksenteijöitä, huumeiden väärinkäyttäjiä tai perheväkivaltaan syyllistyneitä) varten suunnitellut ohjelmat. *Tehovalvontaa* käytetään usein hallitsemaan ja pienentämään tiettyjen seksuaalirikollisten, rikolliseen elämäntapaan juuttuneiden rikoksenteijöiden ja muiden yhteiskuntaa vakavasti uhkaavien rikoksenteijöiden aiheuttamaa riskiä. Säännössä 56 käsitellään rikoksenteijän perheen kanssa tehtävää työtä ja säännöissä 63–65 yhdyskuntaseuraamustyötä rikoksenteijöiden kanssa, jotka ovat ulkomaan kansalaisia, ja ulkomailla tuomittujen kansalaisten kanssa. *Vapaan liikkumisen rajoittamiseen* voi sisältyä sellaisen valvontatekniikan käyttöä (sähköinen valvonta mukaan luettuna – katso säännöt 57–58), joka voivat tukea muita

yhdyskuntaseuraamusinterventioiden muotoja. Säännöissä 59–62 käsitellään yhdyskuntaseuraamusviranomaisten vastuuta *yhteiskuntaan asettumisessa ja jälkihuollossa. Uhrien kanssa tehtävää työtä* käsitellään säännöissä 93–96 ja *restoratiivisen oikeuden käytäntöjä* säännössä 97.

Tuomiota ennen annettavat lausunnot

42.

Kaikessa tuomiota ennen annettavien lausuntojen valmisteluun ja esittämiseen liittyvässä työssä on kunnioitettava ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen syyttömyysolettamaa vahvistavassa 6 artiklassa säädettyjä prosessuaalisia oikeuksia ja turvatakeita.

Tuomiota ennen annettavan lausunnon päätarkoituksena on auttaa tuomioistuinta päättämään asianmukaisesta tuomiosta (samantapaisia lausuntoja laaditaan joissakin maissa auttamaan syyttäjäviranomaisia heidän päätöksenteossaan). Tuomiota ennen annettava lausunto ei ole lievennyspyyntö eikä osa syyttäjän esittämiä seikkoja vaan tarjoaa riippumatonta tietoa ja riippumattoman mielipiteen. Sen tulisi olla oikeudenmukainen ja puolueeton siinä mielessä, että sen on sisällettävä kaikki asiaan liittyvä tieto siitä riippumatta, onko se rikoksentekijälle eduksi vai ei.

Tässä säännössä edellytetään myös, että yhdyskuntaseuraamusviranomaiset viestivät säännöllisesti oikeusviranomaisten kanssa niistä olosuhteista, joiden vallitessa lausunnot tulee laatia. Lausunto ei ole kaikissa tapauksissa mahdollinen eikä tarpeen, mutta päättävien viranomaisten ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten välillä tulisi sopia selvistä kriteereistä.

Toimintalinja on kunkin hallintoalueen vastuulla, mutta joitakin yleisiä seikkoja tulee ottaa huomioon. Esimerkiksi silloin kun todennäköisenä tuloksena on taloudellinen seuraamus tai muu vähemmän vakava tuomio, lausunto on luultavasti tarpeeton; silloin kun harkitaan yhdyskuntapalvelutuomiota, johon liittyisi ehdonalaisvalvontaa, lausunnossa otettaisiin kantaa valvonnan luonteeseen ja tarkoitukseen sekä rikoksentekijän yhteistyön ja tuomion menestyksellisen loppuun suorittamisen todennäköisyyteen; silloin kun harkitaan vapaudenriistoa, lausunto auttaa tuomioistuinta näkemään tämän tuomion todellisen vaikutuksen rikoksentekijään ja muihin. Lausunto olisi erityisen arvokas silloin, kun olisi todennäköistä, että tuomioistuin langettaisi välittömästi täytäntöön pantavan vankeusrangaistuksen mutta olisi halukas harkitsemaan vaihtoehtoja.

43.

Lausunnon on oltava mahdollisimman ajantasainen ja tarkka. Lausunnot kirjoitetaan erillisistä rikoksista, eikä vanhoja mahdollisesti arkistoituja lausuntoja tulisi normaalisti esittää uudelleen. Vaikka rikoksentekijän haastattelut ovatkin tärkeä tiedonlähde, lausuntojen kirjoittajien tulisi käyttää muitakin lähteitä yrittääkseen vahvistaa tiedot. Tuomioistuinten tulisi voida erottaa lausunnon ne osat, joissa pelkästään esitetään johdonmukaista tietoa, niistä, joissa lausunnon laatija tarjoaa ammatillista mielipidettään. Lausunto on kirjoitettava selkeällä kielellä; ammattitermejä ja -kieltä tulisi mahdollisuuksien mukaan välttää.

44.

Rikoksentekijän *osallistuminen* merkitsee tässä sitä, että lausunnon tarkoitus, merkitys ja seuraukset on täysin selitettävä rikoksentekijälle. Joissakin olosuhteissa rikoksentekijä saattaa olla yhteistyöhaluton, ja tämä voidaan joutua hyväksymään. Lausunnosta vastaavan henkilökunnan jäsenen tulisi varmistaa, että rikoksentekijä ymmärtää yhteistyöstä kieltäytymisen seuraukset ja että tämä tehdään tuomioistuimelle selväksi. Rikoksentekijälle tulisi antaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä lausunnon sisällöstä, vaikka lopullisesta sisällöstä päättääkin lausunnon laatija. Rikoksentekijöillä tai heidän lakimääräisillä edustajillaan on oikeus riitauttaa lausunnon sisältö tuomioistuimessa.

Vaikka lausuntojen muoto voikin vaihdella eri hallintoalueiden lakien ja käytäntöjen mukaan, tyypillisen lausunnon alussa on maininta sen perustan muodostavista tiedonlähteistä (rikoksentekijän ja, esimerkiksi hänen perheensä haastattelut, tapaukseen liittyvät asiakirjat, syyteasiakirjat ja kaikki muut lähteet), ja sen jälkeen lausuntoon voi sisältyä:

- a) rikoksentekijän henkilö- ja sosiaalitietoja, jotka ovat rikoksen ymmärtämisen, asiakkaan aiemman rikollisuuden tai tuomitsemispäätöksen kannalta tarpeellisia, sekä rikosanalyysi (miten ja miksi rikos tapahtui, mitä rikoksentekijä sanoo tästä ja esimerkiksi katumuksen ilmaukset);
- b) uusintarikoksen todennäköisyyden ja kansalaisille aiheutuvan vahingon arviointi – miten todennäköisiä

uudet rikokset ovat, miten vakava riski tästä aiheutuu, mitä näille riskeille ja niiden alla piileville ongelmille (kuten perhe- ja työllisyysasioille) voidaan tehdä ja millaisia riskiä mahdollisesti pienentäviä suojaavia/vahvistavia tekijöitä ja vahvuuksia on olemassa;

- c) harkittavina olevien eri seuraamusten todennäköisyys ja todennäköiset seuraukset – esimerkiksi vankeustuomion seuraukset, ehdotettujen interventioiden luonne ja intensiteetti sekä se, miten todennäköisesti rikoksenteikijä tekee yhteistyötä ja täyttää määräyksen jne.;
- d) päätelmä – joissakin tapauksissa tähän saattaa sisältyä ehdotus jostakin tietystä toimintatavasta, vaikka joissakin maissa tätä ei katsota osaksi lausunnon laatijan roolia.

Huomattakoon, että lausunto sisältää yleensä rikoksenteikijän näkemykset: hänen asennoitumisensa rikokseen, hänen näkemyksensä uuden rikoksen todennäköisyydestä sekä hänen oletettavan reaktionsa mahdollisesti harkittavina oleviin seuraamuksiin. Samalla on tärkeää ottaa huomioon, että lausunto on **riippumaton** esitys ja että sen laatija saattaa kyseenalaistaa rikoksenteikijän käsitykset.

Niillä hallintoalueilla, joissa yhdyskuntaseuraamusviranomaiset tekevät työtä uhrien kanssa ja joissa lausunnon laatija on kuullut uhria, lausuntoon saatetaan myös sisällyttää kommentteja rikoksen seuraamuksista uhri(e)n kannalta, uhri(e)n senhetkinen asennoituminen rikokseen sekä restoratiivisten interventioiden laajuus – esimerkiksi sovittelu rikoksenteikijän ja uhrien välillä.

Muut lausunnot

45.

Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta laatii tuomiota ennen annettavien lausuntojen lisäksi muitakin, etenkin ennen aikaista vankilasta tai muusta vankeudesta vapautumista koskeviin ehdotuksiin liittyviä lausuntoja. Nämä lausunnot perustuvat kunkin yksittäistapauksen huolelliseen arviointiin. Niiden erityismerkitys on siinä, että niissä tiedotetaan viranomaisille, millaiseen yhteisölliseen kontekstiin vanki palaa, millaisia riskejä ja suojatekijöitä on huomioitava ja miten näitä on käsiteltävä, sekä kerrotaan tarpeesta liittää vapautumiseen erityisehtoja. Yhteisössä työskentelevällä yhdyskuntaseuraamustyöntekijällä on tärkeä osa sekä ehdotetun vapautumissuunnitelman järjestämisessä että sen todentamisessa. Tähän saattaa sisältyä yhteistyötä majoituksen ja työllistämisen osalta. Tulisi panna merkille, että nämä lausunnot saattavat olla alustavia, seurantaa tai edistymistä koskevia lausuntoja ja että niiden ominaisuuksia käsitellään yksityiskohtaisemmin näiden sääntöjen osassa V.

Tuomiota ennen annettavia lausuntoja (sääntöjä 42–45) koskeva selitys, jossa selvitetään perusteellisuuden ja puolueettomuuden tarvetta, pätee myös tässä. Lausunnon on oltava mahdollisimman ajantasainen ja tarkka. Lausuntoja kirjoitetaan yksittäisiin anomuksiin liittyen, eikä vanhoja mahdollisesti arkistoituja lausuntoja tulisi normaalisti esittää uudelleen. Vaikka rikoksenteikijän haastattelut ovatkin tärkeä tiedonlähde, lausuntojen kirjoittajien tulisi käyttää myös muita lähteitä yrittääkseen vahvistaa tiedot.

Silloin, kun alkuperäisen rikoksen uhriin tai uhreihin on oltu yhteydessä, heidän näkemystensä tulisi ilmetä lausunnossa. Kun heidän näkemyksiään kysytään, heidän olisi tärkeää saada tietää, että vaikkakin heidän näkemyksensä saattavat olla tärkeä seikka, ne eivät ole ratkaisevia (katso sääntö 95).

46.

Kuten aikaisemminkin, rikoksenteikijän *osallistuminen* merkitsee tässä sitä, että lausunnon tarkoitus, merkitys ja seuraukset täytyy kokonaisuudessaan selittää rikoksenteikijälle.

Joissakin olosuhteissa rikoksenteikijä saattaa olla yhteistyöhaluton, ja tämä voidaan joutua hyväksymään. Lausunnosta vastaavan henkilökunnan jäsenen tulisi varmistaa, että rikoksenteikijä ymmärtää yhteistyöstä kieltäytymisen seuraukset ja että tämä tehdään tuomioistuimelle selväksi. Rikoksenteikijälle tulisi antaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä lausunnon sisällöstä, vaikka lopullisesta sisällöstä päättääkin lausunnon laatija. Rikoksenteikijällä tai heidän lakimääräisillä edustajillaan on oikeus riitauttaa lausunnon sisältö.

Yhdyskuntapalvelu

47.

Yhdyskuntapalveluun kuuluu palkattoman työn tekemistä yhteisön hyväksi vastineena rikoksesta. Joissakin maissa tällainen seuraamus voidaan langettaa ainoastaan rikoksenteikijän suostumuksella, kun taas toisissa maissa tuomioistuin yksin päättää tästä, ja rikoksenteikijän on noudatettava oikeuden päätöstä.

Yhdyskuntapalvelulla on joukko perusteltuja tavoitteita: sen tulee olla suhteessa rikokseen (rikoksiin) sekä tähdätä kuntoutukseen, vahingon korvaamiseen ja sosiaaliseen kiinnittymiseen. Näitä tavoitteita ei aina ole helppoa yhdistää tai sovittaa toisiinsa yhdyskuntapalvelusuunnitelmassa. Ohjaavana periaatteena tässä on, että tuomioistuimen määräämien työtuntien tekeminen muodostaa rangaistuksen: työtehtäviä sinänsä ei tarkoiteta rankaiseviksi, eikä niiden tarvitse olla esim. fyysisesti raskaita. Tehtävät on valittava niiden yhteisölle tuoman arvon mukaan (osana säännössä tarkoitettavaa korvausta) ja sen mukaan, mitä potentiaalista suoraa hyötyä niistä on rikoksenteikijälle uusien koulutuksellisten/ammattillisten taitojen saamisen kannalta. Joidenkin tutkimustulosten mukaan ne rikoksenteikijät, jotka mieltävät arvokkaaksi ja merkitykselliseksi sen, mitä heidät on määrätty tekemään, todennäköisemmin suorittavat seuraamuksen loppuun ja tekevät hyvää työtä (edunsaajan hyväksi) eivätkä oletettavasti uusi rikoksia yhtä todennäköisesti. Yhdyskuntapalvelun kuntouttavat päämäärät toteutuvatkin pääasiallisesti hyödyllisiä tehtäviä tekemällä. Joissakin maissa rikoksenteikijöitä on myös mahdollista ohjata osallistumaan kuntouttaviin, hoidollisiin tai koulutuksellisiin ohjelmiin, jotka muodostavat osan heiltä vaadittavaa tuntimäärää.

Yhdyskuntapalvelun toimeenpanotavan on tuettava palvelun myönteisiä tavoitteita. Tehtävissä ja niiden täytäntöönpano-olosuhteissa on kunnioitettava rikoksenteikijöiden arvokkuutta näiden sääntöjen säännön 2 mukaisesti sekä vältettävä leimaamista tai poissulkemista. Univormut, joista yhdyskuntapalvelun suorittajat tunnustetaan rikoksenteikijöiksi, eivät todennäköisesti tue rikoksenteikijöiden sopeutumista. On erittäin suositeltavaa, että yhdyskuntapalvelujärjestelmät tekevät tunnetuksi suoritettua työtä esimerkiksi tuomalla aikaisempiin työpaikkoihin ilmoituksia, joissa kerrotaan rikoksenteikijöiden osallistumisesta toimintaan.

48.

Koska yhdyskuntapalvelu on todellinen ja/tai symbolinen hyvitys, tehtävästä työstä on oltava yhteisölle aitoa hyötyä. Toimijoiden on etsittävä yhteisöstä tehtäviä ja pyrittävä varmistamaan, että kaikilla yhteisön jäsenillä on tilaisuus ehdottaa sopivia tehtäviä. Tätä työtä ei missään olosuhteissa saa käyttää viranomaisten eikä niiden henkilökunnan yksittäisten jäsenten taikka kaupallisen edun hyväksi. Sikäli kuin mahdollista, yhdyskuntapalvelu ei saa syrjäyttää ihmisiä ansiotyöstä, vaikkakin eri hallintoalueiden asennoitumisessa on tässä suhteessa eroja.

49.

Yhdyskuntapalvelutyöntekijöille on tehtävä riskiarviointi samoin kuin kaikille muillekin yhdyskuntaseuraamuksen valvonnan alaisille (katso säännöt 66–71 ja niiden selitys). Yhteisölle aiheutuvan riskin minimointi on olennaisen tärkeää, kun asianmukaista työhön sijoittamista määritetään.

50.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on vastuu turvata yhdyskuntapalvelutyöntekijöiden terveys ja turvallisuus. Yleisiä turvallisuusmääräyksiä tulisi noudattaa ja yhdyskuntapalveluun määrätty rikoksenteikijät sisällyttää vastuuvakuutuksiin. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ja niiden henkilökunta tulisi myös vakuuttaa asianmukaisesti onnettomuustapauksien varalta.

51.

Yhdyskuntapalvelutehtäviä voi olla monenlaisia, ja toimijoiden tulisi käyttää mielikuvitustaan sopivaa työtä määritellessään. Kykyjen ja henkilökohtaisten olosuhteiden väliset erot tulisi ottaa kokonaisuudessaan huomioon, jotta voitaisiin varmistaa, että suunnitelma sopii kenelle tahansa, jonka kohdalla tätä pidetään asianmukaisena seuraamuksena. Joillakin hallintoalueilla yhdyskuntapalvelua saatetaan käyttää vankeuden suorana vaihtoehtona, eikä ketään tulisi lähettää vankilaan ainoastaan siksi, ettei sopivia työtehtäviä ole löydetty.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisien tulisi aktiivisesti pyrkiä tunnistamaan ne, joille yhdyskuntapalvelu voi olla hyödyksi, ja kaikkien yhteisöjen tulisi kyetä näkemään heidät järjestelmän mahdollisina edunsaajina. Esimerkiksi etnisiltä vähemmistöryhmiltä voitaisiin tiedustella näkemyksiä siitä, minkä tyyppisiä hankkeita he saattaisivat pitää arvokkaina.

52.

Aivan kuten rikoksenteikijöiden kanssa käytävien neuvottelujen muiden näkökohtien suhteen sääntö 52 ei tarkoita, että rikoksenteikijät päättävät, mitä työtä he tekevät. Sekä rikoksenteikijät että kansalaiset tunnustavat

laajalti, että yhdyskuntapalvelu on oikeudenmukainen rangaistus, ja yksi tähän liittyvä näkökohta on, että rikoksentekejiä tulisi kuulla asiassa.

Rikoksentekejiä tulisi näin ollen kysyä heidän osaamisestaan ja kaikista mahdollisista erityispiirteistä (esimerkiksi työllistymisestä ja kodinhoidollisista vastuista, terveydestä, vammaisuudesta ja käytettävissä olosta pyhäpäivinä), jotka viranomaisen tulisi ottaa huomioon. Kun sijoituspäätös tehdään, sen syyt tulisi huolellisesti selittää rikoksentekejälle, ja hänen näkemyksensä on aina otettava vakavasti. Jos ihmiset ymmärtävät työnsä arvon, he ryhtyvät siihen halukkaammin ja hyötyvät siitä itsekkin enemmän.

Tällaisten neuvottelujen tulisi jatkua koko yhdyskuntapalvelujakson ajan. Rikoksentekejiä tulisi kysyä heidän kokemuksiaan tekemästään työstä, ja tämän tulisi olla osa määräajoin tehtävää arviointia, jota tulisi käyttää tehtäessä päätöksiä siitä, miten seuraamuksen loppuosa pannaan täytäntöön.

Valvontatoimenpiteet

53.

Yhdyskuntaseuraamuksia valvotaan monien eri olosuhteiden vallitessa. Vaikka näiden valvontamuotojen ja esimerkiksi noudattamatta jättämisen seuraamusten oikeudellisen perustan välillä on eroja, seuraavissa säännöissä määrätään valvonnan yleisistä standardeista.

54.

Valvonnan luonteen ja intensiteetin (esimerkiksi sen, miten usein valvontaviranomaiselle on ilmoitettava) tulisi riippua yksittäisestä rikoksentekejistä, ja sitä tulisi tarkistaa rikoksentekejän henkilökohtaisten olosuhteiden muutoksista ja valvonnan tavoitteiden täyttymisen edistymisestä riippuen.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on tehtävä kaikki voitavansa edistääkseen valvonnan virallisten vaatimusten noudattamista. Tähän sisältyen huomioidaan kokonaisuudessaan henkilökohtaiset olosuhteet, jotka saattavat vaikeuttaa määräysten noudattamista, ja että selvitetään rikoksentekejän kanssa, miten tällaiset vaikeudet voidaan voittaa. Ihmisiltä ei esimerkiksi tulisi edellyttää osallistumista tapaamisiin, jotka saattavat olla ristiriidassa heidän velvollisuuksiensa kanssa huoltajina (esimerkiksi pienten lasten vanhemmat, mutta myös muut) tai työntekijöinä. Asunnottomille ja kiertäville henkilöille saattaa myös olla erityisen haasteellista noudattaa joitakin virallisia vaatimuksia.

55.

Tässä säännössä todetaan, että yhdyskuntaseuraamusviranomaisen tulisi järjestää asianmukaiset interventiot. Näitä voivat tarjota yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan lisäksi myös muut tahot ja yksityishenkilöt. Säännössä annetaan muutamia esimerkkejä – kasvatuksellinen tai taitoihin liittyvä koulutus sekä hoito, jota voidaan tarjota niille henkilöille, jotka tarvitsevat psykiatrista apua tai hoitoa alkoholin tai huumeiden väärinkäytön vuoksi.

Kontrolli on perusteltu osa yhdyskuntaseuraamusten tarkoitusta, ja rikoksentekejiä on tavattava säännöllisesti, jotta yhdyskuntaseuraamus vaikuttaisi rikoksentekejiin ja säilyttäisi uskottavuutensa oikeusviranomaisten ja laajemman yhteisön silmissä. Kontrollitoimenpiteiden on samanaikaisesti:

- oltava oikeassa suhteessa uusintarikollisuuden todennäköisyyteen ja odotettavissa olevan vahingon vakavuuteen;
- tuettava kuntoutusprosesseja;
- toteutettava tavalla, joka tehostaa rikoksentekejän tekemää yhteistyötä – tämä ei ainoastaan lisää kontrollin onnistumismahdollisuuksia vaan myös itsekontrollia.

Rikoksentekejän perheen kanssa tehtävä työ

56.

Seuraamukset eivät vaikuta ainoastaan rikoksentekejiin vaan myös heidän perheisiinsä ja heidän huollettaviinsa. Tämä on erityisen todennäköistä silloin, kun on langettu vankeustuomio, mutta myös muiden seuraamusten kohdalla. Silloin, kun tästä määrätään laissa, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi tarjota tukea, tietoa, neuvoja ja apua niille perheille, joihin rikoksentekejän rikos ja rangaistus vaikuttavat. Tähän voi kuulua tuomiota koskevien tietojen antaminen (esimerkiksi tuomion suorituspaikka, vierailu- ja

yhteydenottojärjestelyt sekä todennäköinen vapautumispäivä), neuvominen sosiaalietuuksien saantiin liittyvissä asioissa (etenkin jos perhe on ollut taloudellisesti riippuvainen rikoksentehtäjästä) ja yleensä auttaminen perhesuhteiden ylläpidossa. Tällainen työ on arvokasta perheelle ja rikoksentehtäjälle etenkin siksi, että perhesuhteet ovat tärkeä osa kuntoutusta ja rikollisuudesta irrottautumista.

Sähköinen valvonta

57.

Vaikka yhdyskuntaseuraamustyössä on perinteisesti toimittu henkilökohtaisten suhteiden avulla muutosten aikaansaamiseksi, monilla eurooppalaisilla hallintoalueilla käytetään uudempaa teknologiaa yhä enenevässä määrin. Sähköinen valvonta – etenkin ”valvontalaitteen käyttäminen”, minkä avulla henkilön läsnäoloa voidaan valvoa eri ajankohtina ja eri paikoissa, sekä ”jäljittäminen”, jonka maailmanlaajuinen paikannusteknologia on mahdollistanut – on poliittisesti erittäin houkuttelevaa. Se näyttää vapauttavan tarpeesta saada rikoksentehtäjä suostumaan tai tekemään aktiivista yhteistyötä ja antaa aihetta olettaa, että laaja-alainen ja ajantasainen tieto on mahdollista.

Sähköinen valvonta voi tiettyjen olosuhteiden vallitessa edistää kuntoutusta ja tukea rikollisuudesta irrottautumista auttamalla ihmisiä muuttamaan tapojaan ja elämäntyyliään, mutta tähän päästään yleensä lisäämällä hieman kontrollia ja vakautta, jotta kuntoutusohjelmien olisi mahdollista tehot.

Kun valvontaa käytetään seurannassa, sen tulisi tukea kuntoutustyötä. Ulkoista kontrollia tulisi käyttää itsekontrollin kehittämiskeinona. Teknologian ei tulisi johtaa eikä määrätä käytännön luonnetta, vaan sitä on käytettävä yhdyskuntaseuraamustyön tehtävien tukena. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi myös olla tietoisia siitä, että tämä on laajeneva (ja tuottoisa) kaupallinen ”markkina-alue” ja että yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on varmistettava, että he ovat yhteydessä tähän markkina-alueeseen tavalla, joka tukee yhdyskuntaseuraamusten nuhteettomuutta.

58.

Jotkin valvontamenetelmät sähköinen valvonta mukaan luettuna saattavat merkittävästi haitata ihmisten oikeutta yksityisyyteen ja mahdollisesti heidän muitakin oikeuksiaan. Tämä saattaa rikoksentehtäjien lisäksi joissakin olosuhteissa vaikuttaa heidän perheisiinsä ja ystäviinsäkin. Tässä säännössä painotetaan sellaista valvonnan ja henkilökohtaisen asioihin puuttumisen tasoa, joka on suhteessa rikoksen (rikosten) vakavuuteen ja yhteisön turvallisuustarpeeseen.

Yhteiskuntaan asettuminen

59.

Euroopan vankilasääntöjen (ministerikomitean suositus Rec(2006) 2 jäsenvaltioille) peruseriaatteessa 6 todetaan: ”Vankeuden täytäntöönpano on järjestettävä siten, että se edistää vapautensa menettäneiden henkilöiden sopeutumista takaisin yhteiskuntaan.” Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset vastaavat monissa maissa rikoksentehtäjien valvonnasta vapautuksen jälkeen. Tämä sääntö vaatii tässä roolissa toimivia tahoja työskentelemään aktiivisesti rikoksentehtäjän vankeusaikana vapautumisen valmisteleiseksi. Tähän liittyy todennäköisesti yhteydenpitoa rikoksentehtäjän kanssa kirjeitse sekä vierailujen ja videokokousten muodossa, yhteistyötä vankilaviranomaisten kanssa, yhteydenpitoa niiden ystävien tai sen perheen kanssa, joiden luo rikoksentehtäjä saattaa palata, ja yhteydenottoja niihin yhteisössä toimiviin viranomaisiin ja palveluntuottajiin, jotka voivat tarjota palveluja ja tukea rikoksentehtäjän vapautumisen jälkeen.

Onnistunut yhteiskuntaan asettumiseen tähtäävä työ edellyttää tapauskohtaista lähestymistapaa sen varmistamiseksi, että kaikkien vastuutahojen toimintaa koordinoidaan ja hallinnoidaan asianmukaisesti. Vankilassaoloaikaiset myönteiset muutokset ja saavutukset ovat vaarassa mennä hukkaan vapautumisen aikaan, ja jatkuvuuden tarve on erittäin tärkeä. Tällaiseen jatkuvuuteen päästään todennäköisimmin silloin, kun yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat osallistuneet tuomion suunnitteluun ja vapauttamisen valmisteluun. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on yhdessä vankeinhoidon sekä laajemman kansalaisyhteiskunnan julkisten ja yksityisten organisaatioiden kanssa hyvät mahdollisuudet auttaa entisiä vankeja kohtaamaan yhteiskuntaan asettumisen haasteet.

Yhteiskuntaan asettumiseen tähtäävää työtä ei tulisi rajoittaa riskien ja rikoksiin liittyvien tarpeiden arviointiin ja hallintointiin. Tutkimukset antavat ymmärtää, että rikollisuudesta irrottautuminen onnistuu usein elämällä ”hyvää elämää”. Koska jokaisen on tehtävä omat päätöksensä siitä, mitä he käsittävät hyvällä elämällä,

yhteiskuntaan asettumiseen tähtäävässä työssä tulisi huolehtia yksilöiden omista kiinnostuksen kohteista ja toiveista, pyrkiä tukemaan heitä heidän saavuttamaan perustellut tavoitteensa ja edistää heidän vahvuuksiaan autettaessa heitä saavuttamaan potentiaalinsa yhteisön lainkuuliaisina jäseninä.

Ansiotyö on useimpien ihmisten mielestä eräs tällaisen ”hyvän elämän” avaintekijöistä. Se merkitsee laillista tulonlähdettä, lainkuuliaisista rutiineista ja sosiaalisia verkostoja, jotka tukevat rikollisuudesta irrottautumista ja tarjoavat vakuuttavia kannustimia lain kunnioittamiseen. Ei ole yllättävää, että tutkimustulokset osoittavat työllisyys- ja rikollisuudesta irrottautumisen välillä olevan vahvan yhteyden. Työllistyäkseen rikoksentekeijöillä on kuitenkin oltava sekä tarvittava osaaminen ja motivaatio että myös työtilaisuuksia. Entisille rikoksentekeijöille, etenkin entisille vangeille, on yleensä vaikeaa saada työpaikka ja voittaa työnantajien luottamus. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi näin ollen pyrkiä aktiivisesti kannustamaan kaikkien sektoreiden työnantaja tarjoamaan entisille rikoksentekeijöille tasapuoliset ja kohtuulliset työnsaantimahdollisuudet.

60.

Monissa olosuhteissa vapautuminen riippuu yhdestä tai useammasta virallisesta ehdosta, ja on valvontaviranomaisen (usein yhdyskuntaseuraamusviranomaisen) vastuulla varmistaa, että rikoksentekeijä noudattaa näitä ehtoja. Säännöissä 86–88 ja niihin liittyvässä selityksessä on yleisiä täytäntöönpanoon ja määräysten noudattamiseen liittyviä seikkoja. Vapautumisaika aiheuttaa usein rikoksentekeijöille erityisiä vaikeuksia, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi tehdä voitavansa auttaakseen rikoksentekeijöitä varautumaan näihin ongelmiin ennalta ja ratkaisemaan ne voidakseen välttää uusintarikollisuutta. Joissakin tapauksissa myös rikoksentekeijöiden riski aiheuttaa vahinkoa voi olla merkittävä, ja tällöin yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on tehtävä läheistä yhteistyötä muiden tahojen kanssa tämän riskin hallitsemiseksi. Katso myös säännön 37 selitys.

61.

Kuten jo edellä säännön 59 selityksessä todettiin, monista maista saadut tutkimustulokset osoittavat yhdenmukaisesti, että vankilassa tehty rakentava työ menee vapaututtaessa usein hukkaan. Esimerkiksi hoito-ohjelmista saatu oppi jää vaille seurantaa, ja mahdolliset hyödyt katoavat pian. Yleensäkin siirtymää vankilasta yhteisöön – ”muurien yli” – ei useinkaan hoideta hyvin, ja viestintä vankilaviranomaisten ja yhdyskuntaseuraamusten valvonnasta vastaavien viranomaisten välillä on tyypillisesti merkittävä ongelma. Jos yhdyskuntaseuraamusviranomaisen osallistuminen ennen vapautumista on ollut aktiivista (sääntö 59), on paljon todennäköisempää, että siirtymä hallitaan tehokkaammin. Tämä sääntö kannustaa yhdyskuntaseuraamusalan henkilökuntaa tekemään kaiken voitavansa kehittääkseen edelleen vankeuden aikana tapahtunutta rakentavaa oppimista. Tässä onnistutaan todennäköisemmin, kun käytettävissä on hyviä asiakkuuksien kokonaishallintajärjestelmiä (katso sääntö 80).

Jälkihuolto

62.

Rikollisuudesta irrottautumista on kuvattu pikemminkin *prosessiksi* kuin tapahtumaksi, ja rikoksentekeijät saattavat tarvita jatkuvaa tukea ja kannustusta kauan vapautumisen jälkeen. Tässä säännössä todetaan, että virallisen vapautumisen jälkeisen valvontajakson päätyttyä rikoksentekeijällä ei ole mitään virallista velvoitetta pitää yhteyttä yhdyskuntaseuraamusviranomaiseen. Toisaalta, jos kansallinen laki ja resurssit antavat siihen mahdollisuuden, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi tarjota tukea niin kauan kuin voivat, jottei kukaan tekisi rikosta siksi, ettei koe saavansa mistään apua. Mahdollisuuksien rajoissa tulisi myös huolehtia niistä lukuisista vangeista, jotka vapautuvat vankilasta ilman mitään virallisia yhteiskuntaan asettumista koskevia velvoitteita, mutta jotka usein ovat todennäköisesti neuvojen, avun ja kannustuksen tarpeessa.

Yhdyskuntaseuraamustyö rikoksentekeijöiden kanssa, jotka ovat ulkomaan kansalaisia, ja ulkomailla tuomittujen kansalaisten kanssa

63.

Ihmisten liikkuminen Euroopassa on lisääntynyt useista sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista syistä. Toiseen maahan saapuvat ihmiset saattavat olla ”kriisitilanteessa”, jolloin heillä on maahan saapuessaan vain vähän resursseja ja vain vähän tai ei lainkaan kontakteja. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on vahva eettinen velvollisuus varmistaa, että tällaisia haavoittuvaisia ihmisiä kohdellaan oikeudenmukaisesti ja hyvin. Joissakin maissa ulkomaalaisilla ei kuitenkaan ole monia oman maan kansalaisten laillisista oikeuksista, ja he jäävät vaille tarvitsemiaan palveluja. Tämä on huomattava haaste monille maille.

Tämä sääntö kannustaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisia heidän kansallisen lain mukaisesti järjestämään helposti saavutettavia palveluja rikoksentekeijöille, jotka ovat ulkomaan kansalaisia. Näiden palvelujen tarjoamisen muoto ja laajuus riippuvat kansallisista oikeusjärjestelmistä ja kyseisten rikoksentekeijöiden yksilöllisestä tilanteesta, mutta tasa-arvoisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteen tulisi ohjata yhdyskuntaseuraamusviranomaisia tässä suhteessa. Ulkomaiden kansalaisilla on yleensä varsin erilaisia tarpeita, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on tarkasteltava niitä huolellisesti ja pyrittävä täyttämään ne asianmukaisesti. Yhdyskuntaseuraamustyön päätavoitteilla – esimerkiksi yhteisöön sopeutumisella, sosiaalisella kiinnittymisellä ja yhteiskuntaan asettumisella – on aivan eri merkitys niille ihmisille, joilla on vähän tai ei lainkaan yhteyksiä kyseiseen maahan ja jotka jopa saattavat joutua poistumaan sieltä rikoksensa (rikostensa) vuoksi. Myös kielivaikeuksia saattaa olla, ja viranomaisten on varmistettava, että käytettävissä on asianmukaisia tulkkauspalveluja. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on varmistettava, että heidän palvelunsa ovat tämän haavoittuvaisen ryhmän saatavilla ja sen kannalta tarkoituksenmukaisia.

64.

EU:n jäsenvaltioita varten on hyväksytty puitepäättös, joka sallii tietyissä olosuhteissa yhdyskuntaseuraamustyön valvonnan siirtämisen hallintoalueelta toiselle – yleensä silloin, kun toisessa maassa tuomittuja rikoksentekeijöitä palautetaan kotimaahansa valvontaa varten (neuvoston puitepäättös vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta valvontatoimia koskeviin päätöksiin Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tutkintavankeuden vaihtoehtona). Jotta puitepäättös toimisi kuten on tarkoitus, maiden välillä on oltava selvää ja tehokasta viestintää sekä yhteistyöjärjestelmien luomiseksi että näiden soveltamiseksi yksittäistapauksiin. ”Tuomion antaneen valtion” (maan, jossa seuraamus tai toimenpide määrätään) ja ”täytäntöönpanovaltion” (maan, jossa seuraamus tai toimenpide pannaan täytäntöön – yleensä sen maan, jonka kansalainen rikoksentekeijä on) on tehtävä yhteistyötä kansallisten lakiansa mukaisesti ja siinä määrin kuin niiden resurssit sen mahdollistavat, jotta seuraamus tai toimenpide pantaisiin täytäntöön siten kuin oikeusviranomaisen oli aikonut ja jotta rikoksentekeijä saisi tarpeellista valvontaa.

Vaikka puitepäättös onkin EU:n pääasiallinen siirtojen täytäntöönpanoväline, Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden välillä on muita erityissopimuksia (kuten ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen tai ehdonalaisesti vapautettujen valvonnasta tehty eurooppalainen yleissopimus, ETS no 051). Tämä sääntö koskee niitäkin.

65.

Tämä sääntö koskee samaa asiointilaa kuin säännöt 63 ja 64, mutta sen valtion näkökulmasta, johon rikoksentekeijöiden on tarkoitus palata. Alkuperämaahansa palaavat rikoksentekeijät ja entiset rikoksentekeijät ovat todennäköisesti heikosti tuettuja ja haavoittuvia, ja viranomaisten on varmistettava, että heidän tarpeensa täytetään.

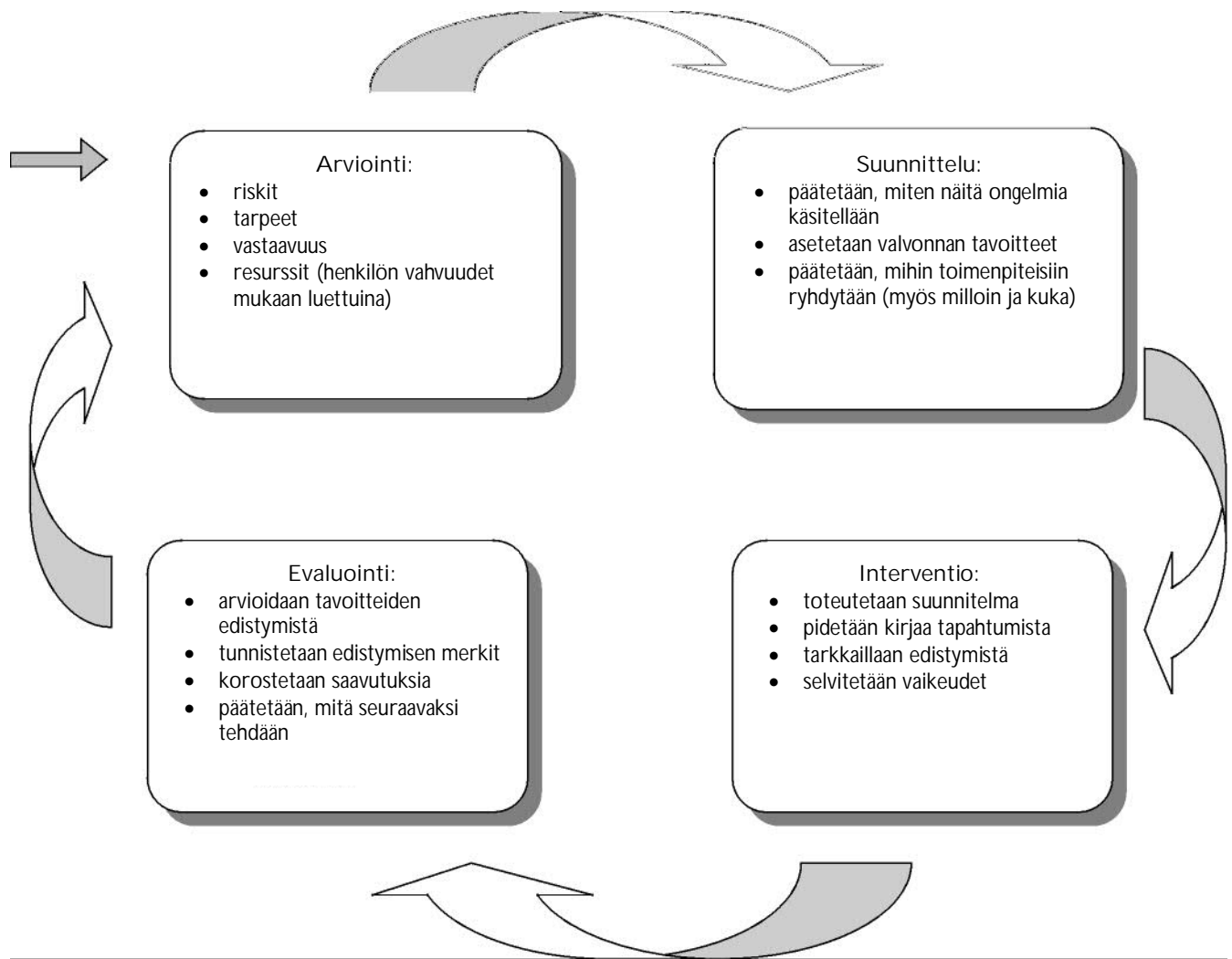
Osa V

Valvontaprosessi

Seuraavassa osiossa määritellään erityispiteet valvontaprosessin ymmärtämiselle. On kuitenkin tärkeää todeta jo aluksi, että tästä prosessista on olemassa monia erilaisia käsityksiä. Joissakin painotetaan rikoksentekeijän aiheuttamia riskejä, niihin liittyviä tarpeita (kriminogeeniset tarpeet) ja sitä, miten tärkeää on varmistaa, että interventio sopii kyseiselle yksilölle (”vastaavuus”). Toisissa valvonnan lähestymistavoissa saattaa olla toisenlaisia painotuksia. Niissä saatetaan painottaa esimerkiksi rikoksentekeijöiden auttamista ja tukemista. Yhdessä lähestymistavassa painotetaan, että huomiota on kiinnitettävä valvonnan alaisten henkilöiden vahvuuksiin ja myönteisiin ominaisuuksiin eikä vain heidän riskeihinsä ja tarpeisiinsa. Niillä henkilöillä, jotka ovat tehneet rikoksia, on perusteltuja toiveita ja tavoitteita aivan kuten kenellä tahansa muullakin, ja rikollisuudesta pääsee usein irrottautumaan elämällä itselleen valitsemaansa ”hyvää elämää”.

Peruseriaatteiden säännön 1 merkitys liittyy tähän hyvin läheisesti. Valvonnan mahdollisuus perustuu terveeseen ammatilliseen suhteeseen, ja yhdyskuntaseuraamustyöntekijän on ensisijaisesti luotava tällainen suhde ja voitettava valvonnanalaisen henkilön luottamus. Ellei tähän voida päästä, on erittäin paljon epätodennäköisempää, että valvonnan tavoitteet toteutuvat.

Valvontaprosessin voi parhaiten esittää kaaviona. Prosessi esitetään syklinä, koska kun sykli on päättynyt, prosessi alkaa usein uudelleen – ja jatkuu – koko valvontajakson ajan.

Perustuu Carole Suttonin Aspire-artikkeliin teoksessa *Dictionary of Probation and Offender Management*, toim. Rob Canton ja David Hancock, Culompton: Willan.

Arviointi

66.

Tässä säännössä ei puututa kansallisessa laissa määriteltäviin kriteereihin, jotka liittyvät rikoksenteijöiden arvioimistarpeeseen rikosasiain oikeudenkäyntimenettelyn eri vaiheissa. Säännön tarkoituksena on ohjeistaa itse yhdyskuntaseuraamusviranomaisia niiden päivittäisessä työssä rikoksenteijöiden kanssa. Jokaisen yksittäisen tapauksen alkuarviointi tehostaa yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoa suuresti. Sääntö kiinnittää yhdyskuntaseuraamusviranomaisten huomion eräisiin hyvän arvioinnin toteuttamisen tärkeisiin periaatteisiin.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota:

- riskiin;
- tarpeeseen;
- vastaavuuteen;
- resursseihin rikoksenteijän omat henkilökohtaiset vahvuudet mukaan luettuina.

Uusien rikosten riski sekä kansalaisille ja yhdyskuntaseuraamustyötä tekeväälle henkilökunnalle aiheutuvan vahingon riski on arvioitava. Lisäksi muutkin riskit – esimerkiksi itsetuho- ja muut haavoittuvuuteen liittyvät

näkökohdat – on arvioitava. Rikosten tekemiseen liittyvät tarpeet tai tekijät ("kriminogeeniset tarpeet") on arvioitava, ja muitakin tarpeita – joilla on epäsuorempi yhteys rikosten tekemiseen, mutta jotka silti ovat tärkeitä sen kannalta, millaiset mahdollisuudet rikoksenteijällä on irtautua rikollisuudesta – on tarkasteltava. Eri ihmiset reagoivat parhaiten eri interventiotapoihin, ja arvioinnin eräänä vaatimuksena on määritellä, mikä interventio on parhaiten saatavilla ja kyseisen henkilön kannalta tarpeenmukainen. Ajatus kaikkien interventioiden ja toimenpiteiden toteuttamisesta tavalla, joka on rikoksenteijöiden käytettävissä, kannustaa heitä osallistumaan täysimittaisesti ja huomioi heidän yksilöllisyytensä, tunnetaan *vastaavuusperiaatteena*. Arvioinnin on sisällettävä myös niiden resurssien tarkastelu, jotka saattaisivat olla käytettävissä tunnistettujen ongelmien ratkaisemiseksi. Rikoksenteijän omat vahvuudet ja osaamiset ovat tässä suhteessa ensimmäinen resurssi: henkilökohtaisten vahvuuksien ja rikollisuuden todennäköisyyttä vähentävien tekijöiden painottaminen on positiivista ja arvokasta, joskin sitä on tasapainotettava ongelmien realistisella arvioinnilla.

Arviointia tehdessään yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi käyttää monia erilaisia tiedonlähteitä, kuten tuomioistuinten lausuntoja, viranomaisten arkistotallenteita ja tarpeen mukaan muilta tahoilta tai rikoksenteijän tuntevilta henkilöiltä saatuja tietoja.

67.

Arviointiprosessi – se, *miten* se toteutetaan – on yhtä tärkeä kuin arvioinnin tulos. Henkilökunnan jäsenellä saattaa olla hyvin selvä näkemys rikoksenteijän ongelmista, mutta rikoksenteijöiden on saatava mahdollisuus havaita ne itse. On taitoja – esimerkiksi motivoiva haastattelu – joita voidaan käyttää apuna, jotta rikoksenteijät saadaan myöntämään jotkin vaikeuksistaan. Valvonta ei kuitenkaan onnistu, elleivät valvoja ja rikoksenteijä ole riittävässä määrin samaa mieltä.

Tulossa olevat tutkimukset antavat aihetta olettaa, että rikollisuudesta irtaudutaan yleensä, kun saavutetaan hyvä elämä. Arvioinnissa tulisi näin ollen huomioida henkilön perustellut toiveet sekä tunnistaa ja kehittää henkilökohtaisia vahvuuksia. Nämä voivat jäädä huomiotta arvioinnissa, jossa käsitellään ainoastaan riskejä ja tarpeita. *Pystyvyyden* tunteen käsite – yksilöt ottavat oman elämänsä ohjat – tunnistaa rikoksenteijöiden vastuut ja heidän tarpeensa määritellä itse oma tuleva käyttäytymisensä.

68.

Arvioinnin tulisi syntyä henkilökunnan ja rikoksenteijän välisen keskustelun ja tutkiskelun tuotteena. Heidän mahdolliset eriävät mielipiteet tulisi huomioida ja ne voivat itsessään olla eräs työn painopisteistä, kuten voidaan huomata säännön 67 selityksestä.

69.

Arviointi tulisi tehdä määrääjain edistymisen tarkistamiseksi ja arvioinnin jatkuvan paikkansapitävyyden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Valvontajakson aikana on tiettyjä avainkohtia, jolloin arviointia tarvitaan erityisesti. Valvojien on myös oltava valppaina rikoksenteijöiden elämässä tapahtuvien merkityksellisten muutosten varalta.

Koska yhteisön turvallisuus on yhdyskuntaseuraamusviranomaisten kannalta etusijalla, riskitason ja riskin luonteen muutoksia tulisi painottaa tässä yhteydessä erityisesti. Kun arviointi on tehty, on helppoa ajatella, että riskitaso on määriteltä ja lyöty lukkoon. Se olisi kuitenkin virhe: riskit ja suojatekijät **muuttuvat** – esimerkkinä huumeidenkäyttö, työllisyystilanteen muutos tai henkilösuhteiden merkittävät muutokset.

70.

Arviointia saattaa olla tarpeen tarkistaa ja muuttaa luonnollisesti silloin, kun rikoksenteijän elämässä tapahtuu merkittäviä muutoksia, kuten se, että rikoksenteijä tekee uuden rikoksen tai että hänen henkilökohtaisiin olosuhteisiinsa tulee suuria muutoksia. Valvonnan aikanakin on joitakin tärkeitä "virstanpylväitä", jolloin arviointia on tarpeen tarkistaa tällä tavoin. Nämä ajankohdat määritellään tässä säännössä, ja niitä ovat mm. tilanteet, joissa (esimerkiksi) harkitaan rikoksenteijän siirtämistä avovankilaan, osa-aikaiseen vankeuteen, sähköiseen valvontaan, vapauteen tai kotiarestiin. Jos on tarkoitus muuttaa valvonnan tasoa, tarkistaa virallisia ehtoja tai anoa valvontajakson lopettamista ennenaikaisesti, nämä päätökset on myös tehtävä ajantasaisen arvioinnin valossa.

71.

Riskien arviointitavat jaetaan yleensä "kliinisiin" (yksilöllinen, henkilökohtainen) ja "aktuaarisiin" arviointeihin,

joita perustuvat todennäköisyyden arvioinnissa käytettäviin tilastotekniikkoihin ja joissa yleensä luodaan (uusintarikoksen tai haittariskin) todennäköisyysarvo. Aktuaarisia tekniikoita, joissa käytetään "staattisia" tekijöitä (esim. ikää, rikostyyppiä ja rikosrekisteriä, joita ei voida muuttaa), pidetään luotettavampina, mutta ne perustuvat kokonaisuuksiin ja niissä on rajoituksia silloin, kun niillä ennustetaan yksilöiden riskitasoja. Aktuaarisiin tekniikkoihin ei myöskään aina voida yhdistää "dynaamisia" tekijöitä (esim. työllisyyttä ja huumeiden väärinkäyttöä, joita voidaan työstää ja jotka saattavat muuttua). Tästä syystä monilla hallintoalueilla on otettu käyttöön arviointityökaluja tai -välineitä, joilla yritetään arvioida sekä staattisia että dynaamisia tekijöitä. Nämä työkalut varmistavat, että arviointi tehdään johdonmukaisesti kaikkien rikosentekijöiden kohdalla, ja edellyttävät, että valvojat keskittyvät niihin riskeihin ja tarpeisiin, joilla tiedetään olevan yhteys uusintarikoksiin. Kun tällaisia välineitä käytetään, on olennaista, että käyttäjät ymmärtävät niiden merkityksen ja rajoitukset. Koska aktuaarisilla menetelmillä voidaan vain luoda tilastollisia todennäköisyyksiä ja koska ne voivat kriittikömmästä käytettyinä johtaa vakavasti harhaan, niitä on **käytettävä ammatillista harkintaa soveltaen**.

Kuten on jo painotettu (katso osan V alku), on tärkeää huomioida vahvuudet siinä missä riskitkin. Tasapainoisessa arvioinnissa on otettava huomioon arvioitavan henkilön kyvyt ja potentiaali, eikä se saa ainoastaan ilmentää huolta heidän rikoskäyttäytymisestään.

Suunnittelu

72.

Valvonta tulisi toteuttaa suunnitellusti. Kun arviointi on tehty, valvojan on rikosentekijän kanssa keskustellen päätettävä, miten havaittuja ongelmia on tarkoitus käsitellä. Tavoitteista on sovittava ja ne on asetettava. Tavoitteiden tulisi olla **tarkkoja** ja **mitattavissa** (jotta edistymistä voidaan tarkkailla). Niiden on myös oltava **saavutettavissa**: etenkin jos odotettavissa on pitkä valvontajakso ja/tai jos on tunnistettu joukko ongelmia, suunnitelma tulisi jaotella pienemmiksi "askeliksi", joilla on realistiset lyhyen aikavälin tavoitteet. Rikosentekijöillä on usein monia mutkikkaita ongelmia, joita kaikkia ei voida järkevästi käsitellä heti, ja he saattavat lannistua, jos suunnitelma on liian kunnianhimoinen. Erityisen **määräajan**, johon mennessä nämä tavoitteet tulisi saavuttaa, asettaminen on myös voimakas keino. Edistystä voidaan tarkastella kyseisenä ajankohtana, ja silloin voidaan joko kirjata saavutus (ja sitä voidaan juhlistaa), tai valvoja ja rikosentekijä voivat tutkia syitä siihen, ettei tavoitetta ole vielä saavutettu.

73.

Kuten arvioinninkin kohdalla, työsuunnitelma, jota rikosentekijä ei ymmärrä (tai jota hän ei ymmärrä riittävän hyvin) tai josta hän ei ole samaa mieltä, ei todennäköisesti toteudu. Rikosentekijöillä saattaa olla epäilyksiä joistakin heille ehdotetuista suunnitelmista, ja tämä tulisi myöntää ja ottaa huomioon. (Rikosentekijä ei ehkä ole vielä valmis tekemään joitakin häneltä edellytettäviä muutoksia. Siinä tapauksessa saatetaan tarvita lisää motivoivaa työtä.) Suunnitteluprosessista tulisi joka tapauksessa neuvotella, ja se tulisi selittää tavalla, jonka rikosentekijä pystyy ymmärtämään.

74.

Arvioinnin ja suunnitelman välillä on oltava vahva ja luonteva yhteys, kuten säännön 72 selityksessä todetaan. Suunnitelmassa määritellään, mitä havaituille ongelmille on tarkoitus tehdä, ja tähän sisältyy siitä seuraavien erillisten interventioiden määrittelyä.

75.

Säännöt 69 ja 70 painottavat arvioinnin säännöllisen tarkastelun merkitystä. Työsuunnitelmia on samaan tapaan mukautettava kaikkiin arvioinnin muutoksiin.

Interventiot

76.

Interventiot ovat strukturoituja ja suunniteltuja rikosentekijöiden kanssa tehtävän työn osia, joiden tavoitteena on heidän kuntoutumisensa ja rikollisuudesta irrottautuminen. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten toteuttamien interventioiden luonteen ja rajoitusten on riipputtava päättävän viranomaisen määräämästä seuraamuksesta ja sen ehdoista. Näin ollen interventiot tähtäävät usein sosiaaliseen tukeen ja perheen tukemiseen työllistymisjärjestelyjen, koulutusohjelmien, ammattikoulutuksen, talousneuvonnan sekä

yhdyskuntaseuraamustyön henkilökunnan kanssa säännöllisesti pidettävän yhteyden avulla tai sisältävät rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavia ohjelmia, jotka usein pohjautuvat kognitiivis-behavioraalisen psykologian periaatteisiin. Viimeksi mainitut on tarkoitettu vähentämään uusintarikollisuutta auttamalla rikoksentekejiä hankkimaan uusia kykyjä ja taitoja, jotka parantavat heidän ajattelu- ja ongelmanratkaisukykyään. Ne auttavat heitä kestämaan painetta, tarkastelemaan tekojensa seurauksia, näkemään asioita muiden kannalta ja toimimaan vähemmän impulsiivisesti. Ohjelmat voivat olla yleisiä (eli kattaa kaikenlaisen rikoskäyttämisen) tai kohdistua tietyn tyyppiseen rikokseen tai kriminogeeniseen ominaisuuteen (esim. väkivalta- tai seksuaalirikosten tekijöille tarkoitettuja ohjelmia, huumeiden väärinkäyttäjille tarkoitettuja ohjelmia).

Yleensä interventioissa edellytetään rikoksentekejiä käyttävän niihin aikaansa ja heille esitetään muita asianmukaisia vaatimuksia – heiltä edellytetään esimerkiksi, että he miettivät käyttäytymistään ja oppivat tekemään tarvittavat muutokset elämässään. Tämä sääntö kuitenkin esittää, että osallistuminen näihin interventioihin ja oikeusviranomaisen määräyksen noudattaminen **muodostavat rangaistuksen** ja että intervention sinänsä tulisi olla luonteeltaan ja tarkoitukseltaan pikemminkin rakentava kuin rankaiseva. Oikeusviranomaisen tulee määrittellä asianmukainen rangaistusmäärä suhteessa tehtyyn rikokseen, ja säännön 5 mukaisesti yhdyskuntaseuraamusviranomaisten ei pitäisi tehdä kokemuksesta rangaistusmäärältään ankarampaa kuin määrätyn seuraamuksen toimeenpanemiseksi on tarpeen.

77.

Tutkimustulokset osoittavat, että tehokkaimmat interventiot ovat *monialaisia*, ts. niissä käytetään monia erityyppisiä menetelmiä, jotka vastaavasti edellyttävät monenlaista ammatillista osaamista ja kokemusta. Osa tästä osaamisesta saadaan niiltä organisaatioilta ja yksityishenkilöiltä, joiden kanssa yhdyskuntaseuraamusviranomaiset tekevät yhteistyötä. Muuta osaamista on yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnalla itsellään, ja sääntö 27 viittaa siihen erityiskoulutukseen, jota osa henkilökunnasta tarvitsee.

Suuri osa yhdyskuntaseuraamustyöstä tehdään yksittäisten rikoksentekejiä kanssa. Monilla hallintoalueilla käytetään kuitenkin hyväksi ryhmätyötä. Oppimiskokemus samankaltaisessa tilanteessa olevien ihmisten kanssa voi olla hyvin tehokas. Kaikki rikoksentekejiä eivät kuitenkaan sovellu ryhmätyöhön. Ryhmätyöskentely rikoksentekejiä kanssa voi myös olla tehokasta resurssien käyttöä, mutta rikoksentekejiä hoitotarpeiden on oltava etusijalla päätettäessä siitä, miten tarkoituksenmukaista heidän on osallistua ryhmätyöhön.

Ryhmiä perustaessaan yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi olla tietoinen siitä mahdollisuudesta, että ryhmät saattavat joskus mahdollistaa ei-toivotut tapaamiset ja kielteiset vaikutukset. Ryhmässä vähemmistönä olevien henkilöiden asemaan on kiinnitettävä asianmukaista huomiota. Esimerkiksi yksittäisen naisen asemaa muuten miehistä koostuvassa ryhmässä tai tunnistettavissa olevaan etniseen vähemmistöön kuuluvan henkilön asemaa on tarkasteltava ja toimenpiteisiin ryhdyttävä, jotta voidaan varmistaa, ettei heille koidu minkäänlaista haittaa. Perusperiaatteiden säännössä 5 painotetaan, että toimeenpanotavan ei tulisi aiheuttaa suurempaa rasitetta eikä rajoittaa oikeuksia enempää kuin tuomioistuimen päätöksessä tai hallinnollisessa päätöksessä määrätään, ja tämä periaate tulisi aina pitää mielessä, kun interventioita valitaan ja pannaan toimeen. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on myös tarpeen varmistaa, etteivät niiden tekemät interventiot aiheuta vahinkoa.

78.

Valvontahenkilökunnan on valmisteltava rikoksentekejiä niitä interventioita varten, joihin rikoksentekejiä on osallistuttava. Toisinaan rikoksentekejiä ovat epävarmoja tai jopa haluttomia osallistumaan, ja valvoja joutuu ponnistelemaan tehostaakseen heidän motivaatiotaan. Rikoksentekejiä, joka ymmärtää intervention syyn, osallistuu ja hyötyy kokemuksesta paljon todennäköisemmin.

79.

Tämä on sääntöjen 37 ja 77 suora seuraus. Yhteisön tarjoamien palvelujen käyttö edistää sosiaalista kiinnittymistä ja antaa lisäksi rikoksentekejiä mahdollisuuden hyödyntää monenlaista asiantuntemusta.

80.

Tämä on tärkeä periaate rikoksentekejiä kanssa työskennellessä. Eri tahojen välinen monialainen lähestymistapa on mitä tehokkain, mutta eri toimijoiden – ja usein saman tahon henkilökunnan useiden jäsenten – osallistuminen voi johtaa roolien sekoittumiseen. Tässä säännössä suositellaan, että henkilökunnan yhden vastuullisen jäsenen tulisi tehdä arviointi, päättää työsuunnitelmasta ja koordinoita interventiot.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että jatkuvuuden, johdonmukaisuuden, opitun vahvistamiseen tarkoitettujen tilaisuuksien ja henkilökunnan sitoutuneisuuden tulisi luonnehtia rikosentekijän kokemusta osallistumisesta yhdyskuntaseuraamustyöhön. Ilman tällaista koordinoitua valvontakokemusta voi olla hajanainen, järjestymätön ja hämmentävä kaikille – etenkin rikosentekijälle. Tämän vastuutyöntekijän, joksi tätä roolia usein kutsutaan, vastuulla on myös varmistaa, että seuraamuksen ehtoja noudatetaan ja että toimenpiteisiin ryhdytään, ellei ehtoja noudateta.

Evaluointi

81.

Yksittäisen rikosentekijän edistymisen evaluointi on koko valvontajakson ajan jatkuva prosessi. Valvojan ja rikosentekijän näkemys valvontajaksosta tulisi tiivistää, kirjata ja säilyttää viranomaisen arkistossa. Joissakin maissa tästä edistyksestä on raportoitava päättävälle viranomaiselle määräajoin, toisissa yhdyskuntaseuraamusviranomaiset raportoivat ainoastaan valvonnan päättyessä tai jos ehtoja rikotaan.

82.

Tämä sääntö viittaa siihen, että henkilökunnan on tarpeen saada lailliset mahdollisuudet hakea oikeusviranomaiselta muutosta valvonnan ehtoihin. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisen tulisi voida anoa ehtojen tarkistusta tai määräyksen toimeenpanon ennen aikaista lopettamista niissä tapauksissa, joissa on edistytty merkittävästi, joissa jokin ehto ei enää tunnu asianmukaiselta tai on osoittautunut mahdottomaksi toteuttaa tai joissa arviointi osoittaa, että alemmantasoista valvontaa voidaan käyttää. Tämä on osaksi resurssikysymys – resursseja tulisi kohdistaa niihin rikosentekijöihin, jotka ovat eniten valvonnan tarpeessa – mutta on myös tärkeää tunnistaa ja huomioida virallisesti, että rikosentekijät ovat usein edistyneet merkittävästi valvonnan aikana.

83.

Rikosentekijän kokemuksella siitä, millainen arvo hänen saamallaan palvelulla on, tulisi olla tärkeä osa (määräajoin tehtävässä ja lopullisessa) evaluoinnissa. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi harkita näistä evaluoinneista saatavien tietojen yhdistämistä, jotta nähtäisiin yleisiä teemoja, jotka ilmentävät kyseisen viranomaisen erityisvahvuuksia, ja tapoja, joilla viranomaiset voisivat parantaa palvelujensa laatua.

84.

Valvonta on lopetettava asianmukaisesti perinpohjaiseen katsaukseen ja evaluointiin siitä, mitä on saatu aikaan, mistä ei olla suoriuduttu niin hyvin ja mitä joko valvojat tai rikosentekijät olisivat voineet tehdä toisin tehostaakseen valvontajakson arvoa. Rikosentekijöiden ns. päättöhaastattelut, jotka tekee joku muu kuin vastuutyöntekijä, ovat tässä suhteessa erittäin suureksi hyödyksi, kun kerätään riippumatonta näyttöä valvonnan vaikutuksesta ja palvelutarjonnan laadusta.

Täytäntöönpano ja velvoitteiden noudattaminen

85.

Tässä säännössä todetaan, että yhdyskuntaseuraamusviranomaisilla on vastuu oikeusviranomaisten tai muiden päättävien viranomaisten määräämien seuraamusten täytäntöönpanosta. Se on mahdollisuuksien mukaan tehtävä niin, että rikosentekijät vakuutetaan yhteistyön merkityksestä ja että heitä kohdellaan niin, että saadaan heidän hyväksyntänsä. On tutkimustuloksia, jotka osoittavat, että ihmiset tekevät paljon todennäköisemmin yhteistyötä, kun he tuntevat, että heitä kohdellaan reilusti. Epäreiluuden tunne voi johtaa kaunaan ja yhteistyöstä kieltäytymiseen. On totta, että noudattamatta jättämisestä on tietyissä olosuhteissa joillekin rikosentekijöille hyvin vakavia seurauksia, jotka saattavat johtaa vankeustuomioon. Tämä on tehtävä rikosentekijöille selväksi, mutta tätä ei pidä esittää heille ainoana syynä siihen, miksi heidän tulisi täyttää velvoitteensa. Yhteistyön etujen selittämistä ja muita motivoivia taitoja voidaan käyttää näissä olosuhteissa. Kaikki velvoitteiden noudattamisen esteet tulisi määritellä, ja niistä tulisi keskustella. Käyttöön tulisi ottaa strategioita, joiden avulla rikosentekijöiden on mahdollista tehdä, mitä heiltä edellytetään.

86.

Seuraamuksen luonne on kokonaisuudessaan selitettävä rikosentekijöille: heidän on tiedettävä, mitä heiltä odotetaan. Velvoitteiden noudattamatta jättämisen seuraamukset on selitettävä huolellisesti. Näitä ovat

yleensä mm. mahdollisuus joutua uudelleen oikeuteen tuomittavaksi tai ennenaikaisen vapautuksen kohdalla joutuminen takaisin vankilaan. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on varmistettava, että valvonnan alaiset henkilöt ovat tietoisia näistä mahdollisista seuraamuksista, vaikkakin (kuten säännössä 86 tähdennetään) valvojen ei tulisi tukeutua ainoastaan lisäseuraamuksilla uhkaamiseen saadakseen rikoksenteikijän noudattamaan velvoitteitaan.

Sääntö viittaa myös henkilökunnan velvoitteisiin ja vastuisiin. Jotkin yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat hyödyntäneet ajatusta viranomaisen ja rikoksenteikijän välisestä sopimuksesta tai jostakin epävirallisemmasta yhteisymmärryksestä, jonka tulisi olla yksiselitteinen ja joka voi olla kirjallinen ja jossa määritellään sekä se, mitä rikoksenteikijöiltä edellytetään, että se, **mitä he ovat oikeutettuja odottamaan vastineeksi**.

On tilanteita, joissa valvojat antavat rikoksenteikijöille neuvoja, joita nämä saattavat päättää noudattaa tai olla noudattamatta. Näin ollen on tärkeää, että yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi selvästi erottaa antamansa lakisääteisesti vaadittavat ohjeet tarjoamistaan epävirallisista neuvoista tai ohjeista ja varmistaa, että rikoksenteikijä ymmärtää tämän eron.

87.

Ehtojen noudattamatta jättämiseen on aina suhtauduttava vakavasti ja ammatillista harkintaa on käytettävä kansallisessa laissa määrättyjen standardien puitteissa. Aina kun rikoksenteikijä jättää tekemättä sen, mitä häneltä edellytetään, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on reagoitava päättäväisesti ja viipymättä. Jos rikoksenteikijä laiminlyö ohjeet ja jättää ilmoittautumatta, viranomaisen tulisi ottaa häneen ensi tilassa yhteyttä. Samalla valvojan on tiedusteltava noudattamatta jättämisen syitä – kaikki tapaukset, joissa ehtoja ei noudateta, eivät ole tahallisia seuraamuksien laiminlyöntejä. Rikoksenteikijät saattavatkin jättää ehdot noudattamatta monista eri syistä, joita voivat olla mm. epätietoisuus siitä, mitä heiltä edellytetään, sekava yksityiselämä (joka johtaa tapaamisten jäämiseen väliin) ja muutoksen mahdollisuuteen liittyvä toivottomuuden tunne. Kun on täysin selvää, ettei ehtojen noudattamatta jättämistä voida hyväksyä, valvojan on keskusteltava rikoksenteikijän kanssa siitä, mitä on tehtävä, jotta tämä noudattaisi ehtoja tulevaisuudessa. Noudattamatta jättäminen ja sen syyt on merkittävä tapausta koskeviin asiakirjoihin.

Joissakin olosuhteissa ehtojen noudattamatta jättäminen voi olla merkki riskitason noususta, ja silloin kun tämä voisi johtaa vakavaan haittaan, viranomaisen on ensisijaisesti reagoitava ehtojen noudattamatta jättämiseen kiireellisesti. Joissakin olosuhteissa tämä saattaa merkitä (esimerkiksi) rikoksenteikijän passittamista oikeuteen heti kun mahdollista tai takaisin vankilaan.

Yhdyskuntaseuraamustyössä toiveena on kannustavaa ja mahdollistaa muutoksia ihmisten elämässä. Joillakin muutoksilla – etenkin vakituisen työpaikan saamisella – on todennäköisesti merkittävä vaikutus henkilön tulevaan käyttäytymiseen. Samalla tällaiset muutokset saattavat muodostua haasteiksi ehtojen noudattamiselle. Esimerkiksi rikoksenteikijälle, joka on koko päivän töissä, saattaa olla vaikeaa käydä yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi varautua tällaisiin mahdollisuuksiin ja olla halukas anomaan oikeusviranomaisilta yhdyskuntaseuraamuksien vaatimusten tarkistamista silloin, kun tämä tuntuu asianmukaiselta.

Ministerineuvoston suosituksen nro R (92) 16 Euroopan yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden säännöistä jäsenvaltioille säännössä 10 todetaan: "Laissa ei saa määrätä, että yhdyskuntaseuraamus tai -toimenpide muutetaan automaattisesti vankeudeksi siinä tapauksessa, että jotakin kyseiseen seuraamukseen liittyvää ehtoa tai velvoitetta ei noudateta." Näiden sääntöjen kohdassa 87 edellytetään yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tarkastelevan kaikkia olosuhteita, joiden vallitessa ehtoja on jätetty noudattamatta, eikä automaattisesti ehdottamaan vankeusrangaistusta tai vankilaan palautusta. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi sitä vastoin pyrkiä luovasti ehdottamaan yhdyskuntaseuraamuksia, jotka olisivat sopivampia ja joita rikoksenteikijä todennäköisemmin noudattaisi.

Vaikka maiden välillä on eroja, valvonnasta vastaava työntekijä saattaa joutua panemaan vireille rikkomusmenettelyt eli ryhtymään toimenpiteisiin, joiden tuloksena rikoksenteikijä joutuu oikeuteen seuraamuksien noudattamatta jättämisestä. Tässä prosessissa yhdyskuntaseuraamustyöntekijä saattaa joutua syyttäjämäiseen (tai sitä muistuttavaan) rooliin, jossa hän joutuu ehkä näyttämään toteen, että ehtoja ei ole noudatettu. Kansallisen lain mukaisista tarpeista järjestelyistä riippuen tämän roolin ja yhdyskuntaseuraamustyöntekijän tavallisemman roolin välille saattaa syntyä jonkin verran jännitettä. Joillakin hallintoalueilla prosessissa on kaksi vaihetta: ensinnäkin ehtojen noudattamatta jättäminen (rikkomus) näytetään toteen, ja toiseksi oikeusviranomaisen päättää, mikä seuraamus tulisi nyt määrätä. Tällaisissa tapauksissa yhdyskuntaseuraamustyöntekijän, joka on pannut menettelyt vireille ja osallistunut asian ensimmäisessä vaiheessa syytteen valmisteluun, saattaa joskus olla vaikea esiintyä asian käsittelyn toisessa

vaiheessa erillisessä ja riippumattomassa roolissa henkilönä, joka on laatinut lausunnon tuomioistuinta varten. Tämä voidaan hoitaa esim. pyytämällä jotakuta toista henkilökunnan jäsentä kirjoittamaan lausunto, mutta menettelyn oikeudenmukaisuuden varmistamisesta ja siitä, että rikoksenteikijä myöntää menettelyn oikeudenmukaiseksi, on joka tapauksessa huolehdittava.

Kirjaaminen, tiedot ja luottamuksellisuus

88.

Asiaa koskevien tietojen kirjaaminen on merkittävä osa yhdyskuntaseuraamusviranomaisten työtä. Tarkat, täydelliset ja ajantasaiset asiakirjat – joista ilmenee, milloin, miten ja miksi tietyt tapahtumat tai toiminnot tapahtuivat ja päätöksiä tehtiin – ovat tehokkaan vastuullisuuden eräs ennakkoehto. Tapausasiakirjat välittävät tietoa organisaation sisällä: esimerkiksi valvontahenkilökunnan poissa ollessa järkevä ja ajantasainen asiakirja-aineisto on välttämätön kenelle tahansa muulle rikoksenteikijän kanssa työskentelevälle. Asiakirjat myös välittävät tietoa yhdyskuntaseuraamusviranomaisilta niille viranomaisille, joille ensiksi mainittujen on raportoitava (katso osa VII). Asiakirjat varmistavat myös, että työ pysyy mielekkäänä: ne luovat pohjaa arvioinnille, valvontasuunnitelmille ja interventioille sekä niiden vaikutusten arvioinnille.

Asiakirjoissa on yleensä henkilötietoja – nimi, syntymäaika, osoite, koulutustaso ja työpaikka – sekä säännöllisesti tarkistettava arviointia ja suunnittelua koskeva selonteko, jossa määritellään tavoitteet ja arvioidaan tehdyn työn vaikutuksia, sekä yhteydenpitoa koskeva selonteko, johon on merkitty läsnäolo (tai poissaolo) seurantatilaisuuksissa, kotikäynnit ja muu merkittävä toiminta. Aineistossa on myös tiedot rikoksenteikijän aiemmista tuomioista ja aiemmat kokemukset valvonnasta tai vankeudesta.

89.

On olemassa yleensä kansallisessa laissa sallittuja olosuhteita, joiden vallitessa luottamuksellisuusperiaatteet ovat vähemmän tärkeitä kuin tarve jakaa tietoa vastuullisten toimijoiden keskuudessa, etenkin jos vakavan haitan riski on suuri. Tiedonvaihdon perustan on oltava selvä ja luottamuksellisuutta on kunnioitettava siinä määrin kuin on yhteisön turvallisuuden varmistamistarpeen mukaista.

90.

Esimiesten tulisi tutkia asiakirjat antaakseen johdolle tietoja mm. lain ja toimintalinjan noudattamisen valvonnasta. Asiakirjat ovat myös tärkeä tiedonlähde riippumattomille tarkastajille tai valvojille.

91.

Sääntö 35 viittaa yhdyskuntaseuraamusviranomaisten vastuuseen tehdä yksittäistapauksista selkoa oikeuslaitokselle ja muille päättävälle viranomaisille. Tässä säännössä todetaan, että täydelliset ja ajantasaiset asiaa koskevat asiakirjat ovat luotettava keino varmistaa, että viranomainen pystyy täyttämään tämän vastuun.

92.

Rikoksenteikijöillä on oikeus päästä näkemään tapaustaan koskevat asiakirjat. Joissakin olosuhteissa asiakirjat saattavat kuitenkin sisältää tietoa, joka kyseiselle rikoksenteikijälle paljastettuna saattaisi vaarantaa jonkun toisen henkilön turvallisuuden tai hyvinvoinnin. Tällaiset tiedot voidaan jättää antamatta kansallisen lain mukaisesti. Jos rikoksenteikijä kiistää asiakirjojen paikkansapitävyyden, käytettävissä on oltava menetelmä, jonka avulla voidaan vastata heidän huolenaiheisiinsa.

Osa VI

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten muu työ

Uhrien kanssa tehtävä työ

93.

Monissa maissa rikosten uhrin ilmoittavat usein, etteivät he tunne saavansa hyvin tukea rikosoikeusviranomaisilta, jotka yleensä pitävät rikosten selvittämistä ja syyttämistä etusijalla ja keskittyvät työskentelyssään pikemminkin rikoksenteikijään kuin uhriin. Jotkut uhrin sanovatkin, että heidän kokemuksensa rikosoikeusjärjestelmästä on niin masentava, että he tuntevat melkein olevansa jälleen uhriina.

Monissa (joskaan ei kaikissa) maissa yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat suurimman osan historiastaan työskennelleet ainoastaan rikoksenteekijöiden parissa ja jättäneet uhrin vähälle huomiolle tai täysin huomiotta. Monissa maissa pyritään nyt useasta syystä parantamaan tätä asiointitilaa. Jotkin yhdyskuntaseuraamusviranomaiset osallistuvat suoraan tuen tarjoamiseen uhreille, toiset tekevät läheistä yhteistyötä muiden tätä tukea tarjoavien tahojen (usein kansalaisjärjestöjen) kanssa, ja toiset taas pitävät yhteyttä rikosten uhrien kanssa ja antavat tietoa (katso sääntö 95).

Syrjimättömyyden ja yksilöllisyyden periaatteet (katso sääntö 4) koskevat yhtä lailla uhreja kuin rikoksenteekijöitäkin. Uhrit eroavat toisistaan monin tavoin, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on voitava tarjota palveluja vastatakseen tähän monimuotoisuuteen. On myös painotettava, että uhrit reagoivat kokemuksiinsa rikoksiin esimerkiksi rikoksen luonteen, oman psykologisen kestävyksensä ja (esimerkiksi perheeltä tai ystäviltä) saamansa tuen tason mukaisesti. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on aina huomioitava nämä seikat.

94.

Joissakin maissa on perustettu tahoja, usein kansalaisjärjestöjä, jotka tarjoavat uhreille tukea. Tämä tuki voi olla muodoltaan neuvontaa, käytännön tukea ja muita tukitoimenpiteitä, jotka auttavat heitä käsittelemään rikoksen seuraamuksia. Jos kansallisessa laissa näin määrätään, yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulee tehdä kaikki voitavansa, jotta he voivat tukea tätä työtä sekä reagoida myönteisesti ja yhteistyöhenkisesti uhrien tukijärjestöjen lähestymispyrkimykseen. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat usein selvillä tiedon ja tuen lähteistä ja saattavat pystyä tarjoamaan opastusta sekä yleisesti että erillistapauksissa.

95.

Joillakin hallintoalueilla yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ottavat yhteyttä vakavien rikosten uhriin ja pitävät heitä ajan tasalla rikoksenteekijän olosuhteista. Tähän kuuluu yleensä, että heille tiedotetaan määrätyn seuraamuksen todellisista vaikutuksista – esimerkiksi siitä, miten kauan rikoksenteekijä on vankilassa, vapautumispäivästä ja niistä vapautumisen mahdollisista erityisehdoista, jotka saattavat vaikuttaa heihin (yhtenä ehtona voi olla se, ettei uhriin oteta yhteyttä). On tietoa, jotka uhrien on varmasti tarpeen saada, ja toisinaan on yhdyskuntaseuraamusviranomaisen vastuulla varmistaa, että he saavat ne. Toisaalta yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on oltava tietoinen rikoksenteekijän oikeudesta luottamuksellisuuteen ja tunnistettava, ettei joitakin tietoja ole tarpeen eikä tulisi paljastaa. Uhriin ei tulisi kertoa esimerkiksi rikoksenteekijän kotiosoitetta vapautumisen jälkeen.

Tietojen antamisen lisäksi yhdyskuntaseuraamusviranomaiset kuulevat joillakin hallintoalueilla uhreja etenkin silloin, kun rikoksenteekijän kotilomaa tai vapautusta harkitaan, ja kysyvät heiltä, onko heillä mitään erityisiä huolenaiheita – mitään sellaista, mitä päättävän viranomaisen tulisi uhri(e)n mielestä ottaa huomioon. Uhri saattaa esimerkiksi pitää parempana, ettei rikoksenteekijän sallita asua samassa naapurustossa. Kun uhrien näkemyksiä pyritään näin kuulemaan, yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan tulisi tehdä heille selväksi, että vaikka heidän mielipiteisiinsä suhtaudutaan vakavasti ja vaikka niitä tarkastellaan huolellisesti, päättävällä viranomaisella on joukko muitakin tekijöitä huomioon otettavina. Kuuleminen ei tarkoita, että tulos on se, jonka uhri olisi valinnut.

96.

Tässä säännössä todetaan, että kuntoutuminen edellyttää rikoksenteekijöiden ottavan vastuun käyttäytymisestään, ja tähän sisältyy, että he tunnustavat aiheuttamansa vahingon. Syyllistäminen ja suora syytely aiheuttavat todennäköisemmin kieltämistä ja puolustelua, joten yhdyskuntaseuraamustyön useimpien näkökohtien tavoin myös rikoksenteekijän tietoisuuden lisääminen uhriin aiheuttamastaan vahingosta edellyttää ammattitaitoa. Uhrinäkökulman tiedostamiseen tähtäävä työ tukee kuntoutusta ja mahdollistaa uhrien saamisen vakuuttumaan siitä, että heidän hätänsä tunnustetaan ja otetaan huomioon yhdyskuntaseuraamusviranomaisten työssä rikoksenteekijöiden kanssa.

Restoratiivisen oikeuden käytännöt

97.

Säännön 93 selityksessä todettiin, että monet yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat perinteisesti keskittyneet työhön rikoksenteekijöiden kanssa. Sääntö 97 viittaa restoratiivisen oikeuden interventioihin, joihin yleensä kuuluu työskentely rikoksenteekijöiden, uhrien, yhteisön ja potentiaalisesti kenen tahansa kanssa, johon

tehty rikos on vaikuttanut tai jota tehty rikos kiinnostaa.

Restoratiivisilla käytännöillä voi olla monia eri muotoja. Toisaalta näillä lähestymistavoilla on joukko yhteisiä teemoja. Yhdistyneiden kansakuntien käsikirjassa selitetään: ”Restoratiivisen oikeuden lähestymistavat ja ohjelmat pohjautuvat muutamiin perusolettamuksiin: (a) rikoksen vastareaktion pitäisi mahdollisimman hyvin korjata uhrin kärsimä vahinko; b) rikoksentekijät pitäisi saada ymmärtämään, että heidän käyttöksensä ei ole hyväksyttävää ja että sillä on ollut todellisia seurauksia uhrille ja yhteisölle; (c) rikoksentekijät voivat ja heidän pitäisi ottaa vastuu teoistaan; (d) uhreilla pitäisi olla mahdollisuus ilmaista heidän tarpeensa ja osallistua päättämään keinosta, miten rikoksentekijän olisi paras korvata tekonsa, sekä (e) yhteisö on velvollinen edistämään tätä prosessia.” (Handbook of Restorative Justice programmes, Criminal Justice Handbook series, United Nations, 2006.)

Restoratiivisiin lähestymistapoihin sisältyy sovittelupalveluja – esimerkiksi sovittelua uhrin ja rikoksentekijän välillä sen tutkimiseksi, miten teko voidaan hyvittää ja miten ne, joihin rikos on vaikuttanut, voivat käsitellä rikoksen seuraamuksia. Sovittelua voidaan käyttää myös rikosten estämiseen – esimerkiksi tekemällä työtä naapurustokiistojen vähentämiseksi ennen kuin ne johtavat rikoksiin. Sovittelun standardit määritellään suosituksessa Rec(99) 19 sovittelusta rikosasioissa. Muita restoratiivisia käytäntöjä ovat mm. läheisneuvonpito ja puhepiirit. On myös mahdollista sisällyttää restoratiivinen näkökanta muihin virallisempiin rikosoikeudellisiin käytäntöihin – esimerkiksi myös tuomioistuimet, paneelit ja ehdonalaislautakunnat voivat ottaa sen käyttöön. Yhdistyneiden kansakuntien talous- ja sosiaalineuvoston päätöslauselmassa 2002/12 peruseriaatteista restoratiivista oikeutta koskevien ohjelmien käyttämisestä rikosasioissa (*Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters*) annetaan arvovaltaista ohjausta näiden lähestymistapojen käyttämistä varten.

Kun yhdyskuntaseuraamustyö on tällä tavoin osa toimintaa, on varmistettava erityisen huolellisesti, että sekä rikoksentekijän että uhrin etuja ja oikeuksia kunnioitetaan täysin. Näitä interventioita ei esimerkiksi tule arvioida ainoastaan rikoksentekijän uusintarikosten kannalta, vaan on tarkasteltava myös sitä, millaista hyötyä tästä työstä on uhrille. Aina kun yhdyskuntaseuraamusviranomaisen tuo rikoksentekijän ja uhrin yhteen, on kaikin tavoin varmistettava, ettei uhri joudu tämän vuoksi alttiiksi enemmän haitoille.

Restoratiivisen oikeuden lähestymistavat edellyttävät erityisosaamista, ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi varmistaa, että henkilökunta saa asianmukaisen koulutuksen tällaista työtä varten.

Rikoksentorjunta

98.

Tämä sääntö viittaa siihen, että yhdyskuntaseuraamusviranomaisten on tarpeen jakaa kokemuksensa ja tietämyksensä ja osallistua yhteistyökumppanuuksiin muiden organisaatioiden kanssa, jotta rikollisuutta voitaisiin vähentää ja yhteisöstä tehdä turvallisempi. Se viittaa työhön, joka ei kohdistu yksittäisiin rikoksentekijöihin vaan edistää yleistä pyrkimystä estää tai vähentää rikollisuutta. Työskentely tunnettujen rikoksentekijöiden kanssa uusintarikollisuuden todennäköisyyden vähentämiseksi on yhdyskuntaseuraamustyön tärkein yhteisön turvallisuutta ja rikoksentorjuntaa edistävä toimintamuoto. Yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta saa kuitenkin työssään paljon tietoa niistä olosuhteista, joiden vallitessa ihmiset tekevät rikoksia, sekä siitä, mikä hidastaa heidän irrottautumistaan rikollisuudesta ja mitkä yhteisötekijät lisäävät tai vähentävät rikollisuuden todennäköisyyttä. Jos yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunta saa esimerkiksi tietää, että monet valvonnan alaisista rikoksentekijöistä käyttävät huumeita, sen tulisi motivoitua kannustamaan muita viranomaisia (tässä tapauksessa ehkä terveysviranomaisia) harkitsemaan, voitaisiinko luoda opetus- tai hoitopalveluja estämään rikollisuutta – ei ainoastaan vähentämään valvonnan alaisten rikoksentekijöiden uusintarikoksia vaan myös estämään rikoksiin ryhtymistä alun alkaenkin. Rikollisuuteen on monia syitä, ja rikollisuuden vähentäminen edellyttää vastaavasti useiden keskenään yhteistyötä tekevien tahojen ja toimialojen osallistumista. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi osallistua tällaisiin pyrkimyksiin aktiivisesti.

Osa VII

Valitusmenettelyt, tarkastus ja valvonta

99.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten ja niiden henkilökunnan on varmistettava, että rikoksentekijät täyttävät ne velvoitteensa, joita he saattavat mieluummin välttää. Joskus yhdyskuntaseuraamuksen valvonnassa

voidaan esittää rikoksentehtäjille henkilökohtaisia vaatimuksia, joista he eivät ehkä pidä tai joita he saattavat vastustaa. Toisinaan yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on myös tehtävä päätöksiä, jotka saattavat aiheuttaa joutumisen joko oikeuteen tai takaisin vankilaan. Yhdyskuntaseuraamustyön luonne saattaaakin johtaa erimielisyyteen ja riitoihin henkilökunnan ja rikoksentehtäjien välillä, ja tämä on eräs työhön liittyvä näkökohta, jota yhdyskuntaseuraamusalan henkilökunnan on opittava käsittelemään. Toisinaan erimielisyys voi johtaa viralliseen valitukseen.

Rikoksentehtäjien ja palvelujen muiden käyttäjien, jotka haluavat valittaa, käytettävissä on oltava selkeä menettely. Monet valitukset voidaan ja tulisi ratkaista epävirallisesti ja matalalla tasolla selittämällä rikoksentehtäjälle tai muulle palvelun käyttäjälle, miksi päätös tehtiin, mutta jos valittaja on edelleen tyytymätön, käytettävissä tulisi olla tehokas mahdollisuus valittaa jollekulle, joka on organisaatiossa korkeammalla tasolla, ja joissakin tilanteissa riippumattomalle viranomaiselle.

On huomattava, että valituksilta voidaan usein välttyä, jos viranomainen selittää roolinsa selvästi ja pitää puolensa johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti. Jos ihmiset tietävät, mitä heiltä odotetaan ja mitä he voivat puolestaan odottaa, valitukset ovat paljon epätodennäköisempiä.

100.

Valituksia käsittelevien henkilöiden tulisi olla tasapuolisia ja välttää kaikkia olettamuksia, jotka saattaisivat vaikuttaa heidän tutkimuksensa lopputulokseen. Joissakin tapauksissa riittää, että asian tutkii valituksen kohteena olevan henkilökunnan jäsenen esimies. Toisissa tilanteissa väitteen vakavuudesta riippuen tutkijan tulisi olla ylempi henkilökunnan jäsen. Valituksia käsittelevää riippumatonta viranomaista (esimerkiksi oikeusasiamiestä) varten on myös olemassa rooli, mutta normaalisti tähän prosessiin tulisi vedota vain, ellei muilla mekanismeilla ole päästy tyydyttävään ratkaisuun. Riippumattomalla viranomaisella voi myös olla edellytykset käsitellä mitä tahansa alkuperäisen tutkimuksen tuloksiin kohdistuvaa muutoksenhakua.

Sekä henkilökunnan että muutoksenhakijoiden on voitava nähdä, että menettely on oikeudenmukainen ja tasapuolinen. Siitä riippumatta, havaitaanko valitus tutkinnassa kiusaamis- tai vahingoittamistarkoituksessa tehdyksi tai perustelluksi, viranomaisen tulisi vastata valittajalle asianmukaisesti.

On myös tärkeää erottaa henkilökunnan jäseniä vastaan esitetyt valitukset tyytymättömyydestä viranomaisen toimintalinjaan. Rikoksentehtäjä saattaa esimerkiksi haluta valittaa päätöksestä, jonka perusteella hänet palautetaan vankilaan, mutta jos viranomainen on sitä mieltä, että kyseinen päätös tehtiin ja pantiin täytäntöön asianmukaisesti, sen tulisi olla valmis tukemaan henkilökuntansa jäseniä.

101.

Valituksia vastaanottavien henkilöiden tulisi tiedottaa muutoksenhakijalle prosessista ja aikanaan tutkimustensa tuloksesta. Kaikki valituksen tutkimisesta johtuvat muutokset tulisi selittää muutoksenhakijalle. Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi vastata valitukseen olematta puolustuskannalla ja käyttää tutkintaa tilaisuutena oppia, miten ne voisivat parantaa palvelutarjontansa laatua.

102.

Käytössä tulisi olla järjestelmiä, joiden avulla viranomaisten on mahdollista valvoa omien käytäntöjensä laatua ja tarkistaa suorituskykyä suhteessa vaadittaviin ammatillisiin standardeihin. Henkilökunnan jäseniä tulisi kannustaa pitämään näitä menetelmiä palvelutarjonnan laatua parantavana välineenä, jonka ansiosta he pystyvät tekemään työnsä mahdollisimman hyvin. Tällaisissa tarkasteluissa ei tulisi ainoastaan keskittyä henkilökohtaiseen suorituskykyyn vaan myös harkita, onko henkilökunnalla riittävät resurssit ja tuetaanko henkilökuntaa työssään. Vuoden kuluessa tehtyjen ja käsiteltyjen valitusten lukumäärään liittyvät tiedot tulisi myös analysoida säännöllisesti.

103.

Säännössä 15 ja osassa III painotetaan yhdyskuntaseuraamusviranomaisten vastuuvollisuuden merkitystä suhteessa toimivaltaisiin viranomaisiin. Järjestelyt vaihtelevat eri maissa, ja vastuuvollisuus voi toimia kansallisella, alueellisella ja/tai paikallisemmalla tasolla. Toimivaltaisen viranomaisen tulisi kaikissa tapauksissa varmistaa, että käytettävissä on vankkoja järjestelmiä, joiden avulla ne voivat vakuuttua siitä, että viranomainen tekee työnsä niin kuin sen pitäisi.

Lisäksi erilaisten riippumattomien elinten suorittama valvonta on hyvin tärkeää yhdyskuntaseuraamustyön

ammattillisten standardien korkean laadun varmistamiseksi. Joissakin maissa tästä vastaa oikeusasiamies, toisissa kansallinen valvontakomitea jne. Mikä näiden elinten muoto sitten onkin, tämä sääntö edellyttää niiltä riippumattomuutta ja hyviä valmiuksia suorittaa valvontatehtävänsä.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi käyttää tällaisia tarkastus- ja valvontajärjestelmiä tilaisuutena oppia ja parantaa käytäntöään.

Toimivaltaisen viranomaisen tulisi myös hyödyntää tilaisuus saada lisätietoa yhdyskuntaseuraamustyöhön liittyvistä käytännön tosiseikoista ja tarvittaessa puoltaa toimintalinjan tai resursointitason muutoksia viranomaisen puolesta.

Osa VIII

Tutkimus, evaluointi sekä työ tiedotusvälineiden ja kansalaisten kanssa

104.

Vaikuttavuudesta saatavan näytön tulisi ohjata yhdyskuntaseuraamustyötä koskevaa käytäntöä. *Uusintarikollisuuden väheneminen* on eräs tärkeä vaikuttavuuden kriteeri. Eräät tutkimustulokset osoittavat, että kun arvioinnin avulla interventio-ohjelma saadaan vastaamaan rikosentekijöiden ominaisuuksia, uusien tuomioiden määrä saadaan laskemaan mitattavissa olevassa osuudessa tapauksista.

Viime vuosina ns. *what works* -tutkimustuloksien väittämät ovat olleet erityisen merkittäviä. Monet näistä tuloksista ovat peräisin Kanadasta ja Yhdysvalloista, joskin tutkimuksia on tehty myös Englannissa, Walesissa ja muissa maissa. Toisissa maissa sovelletaan muitakin yhdyskuntaseuraamustyön menetelmiä, kuten vahvuuksiin tai sosiaalitoimeen perustuvia lähestymistapoja. Kun maat kehittävät omia tapojaan saada ja tulkita näyttöä, ne voivat ja niiden tulisi käyttää muista maista saatua näyttöä kehittääkseen omia käytäntöjään kuitenkin tietoisina siitä, että se, mikä toimii yhdessä maassa, ei ehkä toimi yhtä hyvin toisessa maassa.

Kaikkia yhdyskuntaseuraamustyön menetelmiä tulisi aina pitää avoimina kysymyksinä. Vakiintuneita interventiomenetelmiä saatetaan joutua tarkistamaan, kun tutkimukset vähitellen valottavat niiden toimintatapaa ja seurauksia. On todennäköistä, että uusia menetelmiä syntyy, ja niiden vaikutukset tulisi tutkia. Käytännön vaikuttavuuden arviointi edellyttää järjestelmällisiä tutkimuksia. Viranomaiset voivat ja niiden tulisi tehdä niitä itse, mutta niiden tulee myös hyödyntää muiden organisaatioiden, etenkin yliopistojen, tutkimusasiantuntemusta. Näiden osallistuminen varmistaa riippumattomuuden ja tuo arvovaltaa viranomaisen vaikuttavuusväitteille. Tässä säännössä tunnustetaan tutkimuksen arvo ja myönnetään, että tätä varten on saatava käyttöön resursseja, jotta palvelujen parantamiseen voitaisiin investoida.

105.

Aivan kuten käytännön on reagoitava tutkimustuloksiin, sen tulisi vaikuttaa myös toimintalinjaan. Monissa maissa poliittikkoihin kohdistuu melkoinen paine rikollisuuden vähentämiseen tähtäävien vaikuttavien toimenpiteiden ottamiseksi käyttöön. Toimintalinja-aloitteiden tulisi tukeutua tutkimuksiin, järkeen ja perusteluihin, ja vaikka poliitikkojen tulisikin yhä ottaa valitsijakunnan perustellut odotukset huomioon, heidän tulisi osoittaa johtajuutta ja pyrkiä välttämään kiusausta ehdottaen yksinkertaisia ratkaisuja mutkikkaisiin ongelmiin.

106.

Yhdyskuntaseuraamusviranomaisten tulisi aktiivisesti pyrkiä selvittämään työtään kansalaisille. Tähän sisältyy asiatiedon välittäminen sekä perustelun antaminen sille, miksi viranomainen toimii niin kuin toimii. Yhdyskuntaseuraamustyötä koskevien käytäntöjen tuloksista – ja myös muiden seuraamusten kuten vankilatuumioiden tuloksista – tulisi keskustella avoimesti. Yleisön luottamus kasvaa ymmärryksen myötä.

Tiedotusvälineissä tulisi kertoa esimerkkejä yhdyskuntaseuraamustyön saavutuksista ja onnistumisista: muuten riskinä on, että kansalaiset kuulevat yhdyskuntaseuraamustyöstä ainoastaan silloin, kun jotakin sattuu – esimerkiksi kun joku valvonnan alaisena oleva henkilö tekee vakavan rikoksen.

Mutkikkaita (ja toisinaan epäselviä) tutkimustuloksia ei aina ole helppo selittää, eikä aina voi luottaa siihen, että tiedotusvälineet esittelevät ne reilusti. Viranomaisen on kuitenkin yritettävä. Kansalaisia on autettava muun muassa ymmärtämään, että vaikka yhdyskuntaseuraamustyö on mittaamattoman arvokas osa yhteisön turvallisuutta, riskitöntä yhteiskuntaa on mahdoton saada aikaan, eikä yhdyskuntaseuraamustyö pysty siihen

sen enempää kuin mikään muukaan rikosoikeudellinen interventio. Epärealistiset odotukset johtavat usein pettymykseen, ja vaikka kansalaisilla tulisikin voida olla suuret odotukset yhdyskuntaseuraamusviranomaistensa laadun suhteen, näiden odotusten on pysyttävä realistisina.

107.

Tämä sääntö on edellisen säännön suora seuraus. Yhdyskuntaseuraamustyön toimintalinja ja käytäntö kehittyvät, ja nämä kehityssuunnat tulisi selittää kansalaisille. Tärkeää on myös, että kansalaiset mieltävät yhdyskuntaseuraamusviranomaisen aktiiviseksi, nopeasti reagoivaksi organisaatioksi, joka pyrkii aina parantamaan työnsä laatua.

108.

Selkeät ja realistiset tarkoituksia koskevat selvitykset ja työn läpinäkyvyys parantavat yhdyskuntaseuraamustyön asemaa ja lisäävät kansalaisten luottamusta. Lisäksi tässä säännössä painotetaan ideoiden ja käytäntöjen kansainvälisen vaihdon arvoa. Maat voivat oppia toistensa kokemuksista – eivät ainoastaan onnistumisista vaan myös erehdyksistä.